ODLIČNEŽI IN PROSTAKI

Matej Pollick

© Matej Pollick
Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

© Matej Pollick
Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

ODLIČNEŽI IN PROSTAKI

Matej Pollick

Septembra 2017 prirejeno dramsko besedilo

po romanu Tabu (avtor Matej Pollick, leto izdaje 2011, založba VED)

© Matej Pollick
Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

© Matej Pollick
Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

NASTOPAJOČI

Greta: ženska v poznih šestdesetih letih, zelo urejena gospa, s pretirano pokončno držo in piskajočim glasom

Žafranika: temnopolta gospodična sredi tridesetih let, suhljata, črnolasa, oblečena v skromno uniformo za gospodinje, ponižna in ves čas rahlo sklonjena

Gretin mož Frank: visok možakar, zagorele polti, agilen moški

Gretin ljubimec Gerald: poznih šestdesetih let, športno aktiven gospod, oblečen po angleški modi

Gretini prijateljici Januška in Ana: gospe v šestdesetih, negovani ženski, nerazgledani, kimavki

Biotehničarka: shirana gospodična v visokih petah, oblečena po zadnji modi, strupenega jezika, minimalistična frizura, natančna in ostrih potez obraza, nezadovoljna z življenjem nasploh.

Japi: suhljat mladenič sredi tridesetih let, povzpetnik

Mju-mju: čistokrvna čivava

Glas slabe vesti: nastopa mlad moški, oblečen v črna oblačila, z monotonim glasom po mikrofonu, kot odmev slabe vesti celega človeštva, ki ga je sram ljudi, ki nastopajo v tem delu

© Matej Pollick
Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

1. DEJANJE

Kraj dogajanja: Spalnica, opremljena s starinskim pohištvom, zavese so zagrnjene, jutro je. Na sredini spalnice velika postelja z baldahinom, ob postelji nočna omarica, v kotu sobe fotelj, ob steni starinska garderobna omara.

GLAS SLABE VESTI: Ko je Greta vstala, si je sleherno jutro zaželela vroč espresso z mehko peno v ne prevroči skodelici in s prtičkom poleg srebrne sladkornice. To se je Žafranika že naučila v tistih dveh letih, odkar ji je služila. Žafranika je morala vstati vsak dan že ob pol petih, da je vse pripravila za svojo gospodarico, saj je pred tem počistila še hišo in to je morala storiti zelo tiho. Greto je zbudil že malo glasnejši vzdih v trdi noči. Tako ji je vsaj zatrjevala prvi teden, ko jo je Žafranika poslušala kričati, da ne more spati zaradi njenega smrčanja. Kljub vsem gospodaričinim muham in negodovanju nad vsem, kar je postorila po hiši, je rada delala pri tisti hiši, saj so jo za njene, torej kubanske standarde dobro plačevali, poleg tega pa se je počutila kar koristno.

GRETA (leži v postelji, na obrazu ima masko iz kumaric, pravkar se je prebudila, se pretegne in vpije): Žafranika, kje hodiš, prekleto niče kubansko?

ŽAFRANIKA (s hitrim korakom pride v sobo in jo najde v temi; odgrne zavese in, ne da bi pogledala gospo, odloži jutranji pladenj z zajtrkom na nočno omarico): Dobro jutro, gospa Greta. Upam, da ste lepo spali.

ŽAFRANIKA (obrnjena proti občinstvu): Drenuljina, malinova in višnjeva marmelada poleg timijanovega medu, vse kupljeno na ljubljanski tržnici pri izbranem trgovcu - na nalepkah marmelad je edino tisti trgovec jamčil, da so drenuljo, maline in višnje nabirale slepe deklice v gozdovih po Sloveniji, izkupiček od prodaje pa je namenjen raziskovalnemu delu na slepoti - ter račja pašteta, uvožena iz Belgije in kupljena v

© Matej Pollick
Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

Maxiju, vse to je sleherni dan bogatilo Gretin zajtrk. Živijo na Prulah. Greta, njen mož Frank, ki je bil vedno zdoma, jaz in Mju-mju, rjava čivava brez občutka za realnost.

ŽAFRANIKA (s kotičkom očesa opazi nekaj zelenega na Gretinem obrazu…Zakriči, kot bi videla pošast): Aaaaa!

GRETA (na njenem obrazu gnev, že kuje načrt v glavi, kako jo bo kaznovala za nedopusten izpad): Pa kaj se dereš, kuzla?

ŽAFRANIKA: Gospa, na obrazu imate zelene stvari… Kako se jim reče, kumare?!

GRETA (ji gre na smeh): Ojej, pozabila sem odstraniti masko. Ježešna! Pa kaj še čakaš, teci po gobico in odstrani to gnusobo z mene!

GRETA (obrnjena proti občinstvu, z nasmehom na obrazu): Življenje res ne more biti dolgočasno.

ŽAFRANIKA: Da, takoj. (odide k umivalniku)

ŽAFRANIKA (obrnjena proti občinstvu): Še dolgo ne bom mogla pozabiti tistega zelenega obraza. Kako ponižujoče za gospo, da se prebuja tako umazana v prelepo sončno jutro.

GRETA: Poslušaj. (Išče Žafranikin pogled, ko ji ta odstranjuje kumare z obraza.) Tega nikar ne vrzi stran. To bo tvoje današnje kosilce. Druge hrane ti ne bomo dali. Si razumela?

ŽAFRANIKA: Seveda, gospa.

ŽAFRANIKA (obrnjena proti občinstvu): Spet bom morala pred njenimi očmi pojesti solato iz prekletih kumaric. Pa saj je to vendar bolje od Mju-mjujevih briketov, s katerimi me po navadi silila potešiti dnevno lakoto. (Z gnusom odstranjuje zadnjo napol gnilo kumarico).

© Matej Pollick
Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

GRETA (z glasom žrtve sveta): Čez kakšno urico bi šla malo v mesto. Franka tudi za vikend ne bo in že danes sem neznansko osamljena!

ŽAFRANIKA: Vam pokličem taksi, gospa?

GRETA: Nikakor! V soncu se bom lepo sprehodila do mesta. Tako blizu živimo, čeprav se zdi, da smo tako odtujeni od centra, odkar je prekleti župan zaprl center za promet.

(ŽAFRANIKA želi oditi iz sobe)

GRETA: Počakaj, lenoba. Premišljevala sem, da bi bil že skrajni čas, da se zlošči parket po hiši. Žal je z afriškim lesom tako, da ga je potrebno negovati z najboljšim voskom. Ne uvažamo ga iz Pariza brez razloga! Ebenovino boš loščila s temle (pokaže majhen kosem vate, ki ga vzame iz Palomine vrečke s kosmi različnih barv), in glej (poseben poudarek in kratek premor), da boš vedno loščila le z belimi kosmi! Nikakor si ne smemo privoščiti barvnih lis na tem izbranem lesu, ki kar pôje v lastni lepoti.

GRETA (obrnjena proti občinstvu): Sem privrženka reda in discipline. Svoj dom imam rada dezinfekcijsko čist. Standard kot v bolnišnicah, moram opominjati Žafraniko sleherni dan, ko s povečevalnim steklom preverjam naključno izbrane predele svojega doma, ali so čisti, kot se za ta dom spodobi. Nekega dne sem bila primorana odsloviti svojo prejšnjo služabnico Klotildo, saj je, nesposobna, kot je bila, kar tri ure pustila ležati prah na mojem iz Indije pripeljanem enoinpolmetrskem kipu Bude, ki je ponosno stal sredi hodnika in, tako je razlagal Frank, blagoslavljal vsakega obiskovalca tiste hiše z uspehom v življenju.

ŽAFRANIKA (pove sramežljivo in pri tem gleda v tla): Seveda, gospa, lahko se zanesete name. Saj vedno upoštevam vaša navodila.

GRETA: Kakorkoli že. Mju-mju mora seveda jesti, zato mu ne pozabi pogreti kosila in danes je dan za njegovo kopel z najčistejšo reciklirano deževnico za mehko dlako.

© Matej Pollick
Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

Brez tega si ne predstavljam mirnega sprehoda na Mirje z njim. Boš zmogla to postoriti, medtem ko bom odsotna?

ŽAFRANIKA: Seveda, gospa, storila bom vse, kar ste naročili.

ŽAFRANIKA (obrnjena proti občinstvu): Prekleti pes, si je mislila Žafranika ... Nekega dne mu bom zataknila Evianovo plastenko v zadnjico.

GRETA: Dobro! Srečna si lahko, da si v naši oskrbi, draga Žafranika. Le kaj bi se zgodilo s teboj, če bi te pustila na tisti ladji v tržaškem pristanišču ...

ŽAFRANIKA (obrnjena proti občinstvu): To je bila tabu tema in obe sva vedeli, da roka roko umije. Prav nobene izbire nisem imela, kot biti vsaj navidez hvaležna za streho nad glavo v srcu prestolnice podalpske dežele. Seveda sem vsako noč premišljevala, kako bi spoznala kakšnega bogatega japija, s katerim bi se, noro zaljubljena, poročila in zbežala nekam, kjer bi z menoj ravnali vsaj malo bolj človeško. A to so le sanje. Resničnost je vendarle drugačna in s tem živim iz dneva v dan, priklenjena na Greto in njeno majhno, a fino družino.

GLAS SLABE VESTI (obrnjen proti občinstvu): Saj vsi vidijo dobro. V ljudeh, namreč. Ampak priznajmo si, nekateri so kratkovidni, drugi vidijo le na blizu. A vsi vidijo dobro v ljudeh. Če je še kaj takšnega sploh obstalo, si mislite. Ma ja, vem, ampak tega negativizma sem se navzel od tebe tudi jaz. Nikakor ne reci več, da si lagal, nikdar. *Pa mirna bosna.* Ker drugače bo fajt. Tak ravs, kakršnega smo imeli zadnjič v baru. In jaz imam tega dovolj, moj tempelj ima tega dovolj. Telo je svetišče, predragi moji, in jaz tega ne prenesem več. Če je kaj človeškega še v vas, mi boste prizanesli. Preganja me v sanjah, na troli, na sestankih, v fitnesu, ma povsod. Kar kalna voda ostaja za menoj, ko plavam dolžine v bazenu od vsega tega nihilizma. Poslušajte, dogovorimo se malce drugače. Kaj če bi vi meni raje izkazoval itako ljubezen, kot jo dajete drugim na svetu? Mogoče bi bilo tako bolj fer do vseh. Ker, priznajmo si, prekleto zajebano situacijo sem naslikal tule, in težko se boste izvlekli iz nje.

(Medtem ko Glas slabe vesti odhaja z odra, se prikaže Frank).

© Matej Pollick
Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

FRANK: Spomnim se počitnic, ko smo se odpravili na Sejšele. Zjutraj smo se zbudili z željo po toplih krajih. Včasih si pač človek mora privoščiti počitek. Žafranika je prinesla vroč espresso v posteljo, z mojo Greto sva se fino pocrkljala še ob svežih čokoladnih rogljičih, nato pa smo sedli v avto in Tonček nas je odpeljal na letališče. Žafranika je bila carinikom žal preveč sumljiva, zato smo jo dali v karanteno za nekaj dni, potem pa naj bi jo pripeljali v prtljažnem prostoru letala. Srečna je bila, saj smo jo zadnjikrat privezali kar na rep letala - letalska družba je imela za tovrstne potnike, željne adrenalina, zelo ugodno ponudbo vozovnic. Z Žafraniko je nato prišel tudi preostanek prtljage, med katero je večina skal. Žafraniko smo namreč učili poslušnosti in samodiscipline s pomočjo terapije "prenašanja težkih bremen" - življenje je še ni izučilo, kaj pomeni zares trpeti in biti hvaležen za malenkosti vsakdanjika.

Tonček je navadno ostajal doma. Šoferja na počitnicah nismo potrebovali, je raje doma vrtnaril in opravil še kakšno drugo gospodinjsko opravilo. Pri šestih spalnicah se vedno najde prah, ki ga je treba pobrisati.

FRANK (obrnjen proti občinstvu)**:** Ko sem pred leti zagledal, da se mečejo stran čistila, krtačke in podobno, sem zagnal vik in krik. Čeprav nisem pogosto doma, sem Greti povedal svoje mnenje. V Afriki ljudje nimajo za jesti, v Ameriki je polno brezdomcev na cestah, na Kitajskem morajo ljudje ves čas jesti le riž, a mi Slovenci si lahko privoščimo, da bomo stvari, ki so napol uporabljene, metali stran.

GRETA: Popolnoma se strinjam s tvojim negodovanjem, ampak moramo imeti vsaj toliko dostojanstva, da ne bomo neuporabnih reči metali na dvorišče kot tisti cigani.

FRANK: Res je. Zadnjič je eden od časnikov pisal, da so se neki cigani v neki vasi v Prekmurju pripeljali do neke hiše, kjer se jim je ob živi meji vžgal avtomobil. Živi bi bili zgoreli v tisti stari kovinski pločevinki, če ne bi gasilci pridrveli na pomoč. Okoliški prebivalci namreč niso želeli pomagati od samega strahu, da jih ne bi okradli.

GRETA: No, lahko uvedemo nova interna pravila v gospodinjstvu o reciklaži vseh reči, ki jih uporabljamo. Skrbno se bom lotila projekta in bom do naslednjič, ko se vrneš s

© Matej Pollick
Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

poti, pokazala viden napredek. Žafraniki ne bomo več kupovali zobne paste, tudi tistih kitajskih za nekaj centov ne, ker si lahko usta izpira kar z že uporabljeno varikino, s katero navadno čisti svojo uniformo in prtičke ter ostale drobne cunje za gospodinjstvo. Kar se tiče zobnih ščetk, bi bilo najbolje, če bi dali Žafraniki izruvati kar vse zobe, ker so popolnoma nagniti. Dokler ne bomo dosegli, da bo zobozdravnik to kril na stroške zavarovalnice, ji bom dala za čiščenje zobovja straniščno ščetko, ki je bila že načeta. No, in ukinila bom vse Žafranikine izhode na dvorišče. V tem času lahko opravi marsikaj bolj koristnega, zato bo v tistem času petnajstih minut raje mesila kruh, ker preprosto pek na Dunajski ne uporablja več dobre moke. S pekom iz Bele krajine se bom dogovorila za mesečno dobavo moke po nižji ceni, kot jo dobavlja slovenskim trgovcem. Gospod bo gotovo težko pristal na to, ampak bom povedala, da smo velecenjena rodbina Sopporetti, in se mi bo težko uprl.

FRANK: No, to me pomirja, draga moja. V času gospodarske krize moramo tudi najpremožnejši gledati na vsak cent, še posebej če bo vlada po vzoru prekletih Američanov res uvedla ultra progresivno obdavčitev bogatih. Na tem mestu moram povedati, da se nikakor ne morem strinjati s takšno politiko. Pri naši hiši sledimo filozofiji vzpostavljanja Federacije odličnežev - svet moramo poenotiti v harmoniji odličnosti, kjer prostaki in bedaki pač nimajo kaj iskati. Vsi veliki ljudje, diplomati, bogataši, stare kraljeve rodbine, plemiški rodovi, veliki akademiki, publicisti in tako dalje, vsi odličneži torej bi se morali združiti v tako imenovano Federacijo odličnežev, ki bi bila edina primerna za zastopanje interesov najbogatejših v duhu in umu. Preostalo prebivalstvo je potrebno usmeriti predvsem v služinčadske dejavnosti, saj kaj prida doprinosa k ustvarjanju nove misli, strategij, smernic, idej, inovacij pač nima. Temu botruje predvsem zaostalost v miselnem procesu (pač niso zmogli doseči tistih deset tisoč ur, potrebnih za mojstrsko obvladovanje določenega področja) in pa razvojna deprivacija (demotivirajoče, umsko usahlo, materialno revno okolje odraščanja, razvoja in življenja ter genetsko reven material prednikov).

GRETA: Ta hiša je vedno slovela po skromnosti, v kateri živimo. Še posebej to velja, ko pomislimo, kako veliko pripomoremo k čistejšemu okolju in posredno tudi k reševanju preostalih, revnejših kontinentov našega planeta. Še posebej smo zadovoljni, kadar del svojih inovacij lahko delimo tudi s tistimi, ki so preveč ubogi v

© Matej Pollick
Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

mislih, da bi sami prišli do takšnih sprememb v življenju. In prepričana sem, da je naša Žafranika prav srečna, da lahko živi pri nas. Kdo ve, morda pa se bo nekega dne le naučila tudi sama razmišljati s svojo glavo.

2. DEJANJE

Kraj dogajanja: središče mesta in kavarna

© Matej Pollick
Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

GRETA (oblečena v kostim, lahkotno krilo poplesava v vetriču, zadovoljno se smehlja in poje hvalnico življenju, ki je dobrohotno do nje; hodi z visoko dvignjeno glavo): V življenju mi je vendarle uspelo postati velegospa, kakor so si moja mati vedno želeli. Poročila sem se v premožno družino in se tako po dolgih letih skromnega življenja privadila na luksuz, ki mi ga Frankov uspeh ponuja. Človek zlahka ponotranji udobje življenja v materialni brezskrbnosti, kakor je današnji svet narejen. Edino morala je bila tista, ki se je njenim prijateljem zdela malce problematična, ne meni. Kako ravnam s svojo služkinjo, je bilo morda navidez malce nenavadno, a moji visoki obiskovalci se niso dolgo spraševali o usodi male Žafranike, ki sem jo navadno pustila spati kar na stari Mju-mjujevi blazini. Postelja se ji je vedno zdela premehka za revne ljudi, ki morajo šele oblikovati pokončno držo in se naučiti ohraniti hrbtenico trdno. To na mehkih žimnicah, na katerih spimo v naši družini, ne bi bilo mogoče.

(Ko se Greta približuje kavarni, vidimo, da pred kavarno sedita prijateljici Januška in Ana.)

JANUŠKA IN ANA (mahata že od daleč, njuni desni ročici se premikata lahkotno in elegantno, kot maha sama britanska kraljica): Dober dan, Greta! Ravnokar sva prišli od frizerja. Danes je prav poseben dan.

JANUŠKA IN ANA (obrnjeni proti publiki): Vedno se predhodno dogovoriva glede uvodnih fraz. Človek mora vendar narediti vtis s svojo prezenco, pa četudi kupuje samo organsko pridelane banane v trgovini!

GRETA (govori počasi in s primerno glasnostjo, kot da je prepričana, da se bodo od njenih modrosti lahko ostali gostje kavarne veliko naučili): Dobro jutro. Čudovit dan je danes v naši preljubi prestolnici, mar ne? Občudovala sem ljudi, ki danes izjemoma z nenavadnim zanosom hodijo v službo. Vprašala sem se, mar se niso Slovenceljni čez noč spremenili in dojeli, da na ljudeh stoji to naše gospodarstvo!? Potem so me preplavili čudoviti spomini na dni, ko sem trdo garala tudi sama. To so bili časi!

JANUŠKA: Kakšno naključje, draga prijateljica, jaz sem bila istih misli, ko sem hodila sem. Kajne, Ana?

© Matej Pollick
Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

ANA: Točno tako. Obe sva premišljevali o tem. No, ampak ti, Greta, ti si s hvalevredno predanostjo vendar storila veliko več za to državo kot midve. (Januška odločno prikima.) Navsezadnje, biti prisoten na vseh konferencah diplomatov, vojaških predstavnikov in srečanj trgovskih zbornic ni mačji kašelj. Tvoj doprinos k današnjemu svetu je vsekakor neprecenljiv.

GRETA (prikimava in s strogim izrazom na obrazu izbira dogodek, ki bi bil primeren obujanja spomina prav tistega jutra. Elegantno si popravi lase - tudi pri pažu mora biti človek vedno pazljiv, da oblika ostane brezhibna): Točno tako! Oh, leta 1976 smo bili v Šanghaju na sprejemu pri kitajski gospodarski zbornici. Sami bančniki so se pletli okoli mene, Frank pa je kramljal z veleposlaniki o političnih dogodkih po svetu – gospodarstvo ga je bolj kot ne že dolgočasilo, saj je vedel veliko več kot kdorkoli drug na tem ubogem svetu.

JANUŠKA IN ANA (v en glas): Oh, kako zanimivo življenje živiš, draga Greta.

GRETA (kot da so komplimenti nekaj nepotrebnega v življenju): Ko smo zaključili razpravo o nujni reformi gospodarske politike v Evropi, sva s predsednikom uprave Šanghai United banke presenečena ugotovila, da naju druži tudi ljubezen do daoizma. Pripovedoval je, da je še za časa študija veliko bral klasike, saj mu je znanje, ki ga je ponujala takratna šanghajska univerza, dajalo premalo širine. Namreč, Yang Zhu je dejal, da so bitja za časa življenja le bedaki in modreci, odličneži in prostaki. Hitro sva se lahko strinjala, da je indijski kastni sistem odličen odraz tega dejstva in da bi morali za časa življenja obstajati le enorazredni družbeni sistemi. Le odličneži oziroma, bolje rečeno, inteligentni in premožni uspešneži bi morali tvoriti družbeni sistem, saj so le oni, torej tudi me tri, vredni postaviti in ohranjati svet v luči, kakor bi ga želel videti tudi Camusov tujec. Vsi ostali zunajrazredneži, za to je odličen primer moja Žafranika, za katero je še pasja hrana preveč hranljiva in okusna, bi morali ostati nedotakljivi in brezimenski. Žal najina ideja še ni ugledala luči tega sveta, a kot mi gospod Zhuang Jing piše, se na vse kriplje trudijo, da bi Kitajska postala prav takšna. To dandanes lahko človek doseže le z visoko mero represije. (Greta zadovoljno sklene roke in ju položi v naročje.)

© Matej Pollick
Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

JANUŠKA IN ANA (obrnjeni proti občinstvu): Ostali sva izgubljeni v izrečenih mislih, saj za daoizem nikdar nisva slišali, zato morava še najprej le mlačno prikimavati in, ena bolj kot druga, premišljevati o komentarju, ki bi bil primeren na tistem mestu.

JANUŠKA: Da bi le bilo hitro tako. Kitajska mora vendar nemudoma postati edina svetovna velesila. (Januška za trenutek pomolči, srebne malo espressa in nadaljuje.) Njihova odličnost pri opravljanju kakršnegakoli dela presega vsa pričakovanja, ki jih lahko ima katerikoli menedžer. Kaj praviš na to ti, Ana? (Januška se obrne k Ani in se ji prijazno nasmehni)

ANA (se sredi kot zobotrebec tanke cigarete presunjeno strese, ker spet nima mnenja o sicer popolnoma novi stvari): No, z obema se absolutno strinjam. Opažam, da so se velike modne hiše začele spogledovati z veliko Kitajsko prav zato, ker je tako mogoče doseči harmonijo visoke kvalitete izdelave bodisi pol- ali tik-pred-končnega izdelka in učinkovitosti zaradi neznanske hitrosti in nizkih stroškov proizvodnje. Vsekakor pa je res, da bi bilo to delovno silo potrebno še bolj priviti, saj bi bilo le tako moč doseči naš skupni cilj velike kitajske Zemlje.

GRETA (vidno zadovoljna): Odlično. Prav vesela sem, da se strinjamo. Namreč, tole krilo, ki sem ga izbrala iz svoje garderobe za današnji dan, popolnoma odraža prav to. Izdelano je bilo v Torinu. Kupila sem ga na zadnji modni reviji milanskega modnega sejma in nikakor ne morem dojeti, zakaj se tako frfotavo poigrava v vetru, ko vendar žensko dostojanstvo zahteva, da krilo gosposko pada čez kolena in nikdar ne spremeni svoje prvotne padnosti. Seveda sem se že pritožila direktorju modne hiše, ki je obljubil, da bom pri naslednji kolekciji deležna posebne pozornosti in da bodo moja pričakovanja vsekakor izpolnjena! Ampak danes je danes. Po smrti pa bomo vsi strohneli, zgnili in postali enaki. Ravno ta Yang Zhujeva ugotovitev me navdaja z obupom. Živeti moramo danes v polnosti in veličastnosti, ki si jo lahko privoščimo! (Greta vznemirjeno zahlipa, nemudoma seže po robčku in si elegantno popivna neobstoječe solze.)

© Matej Pollick
Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

JANUŠKA (dahne s tako pomirjujočim glasom, da bi se še kaktus razcvetel v najbolj napačnem času, Ana pa Greto bodrilno poboža po roki): Draga Greta, saj ni konec sveta! Kjer je volja, tam je tudi pot. Nikar se ne vznemirjaj, tako čudovit dan je, lepo življenje živimo in nič hudega nam ni. Sveta pač ne moremo rešiti tri gospe, naj si bomo še tako elegantne!

ANA (s svetniškim sijem nad glavo): Točno tako. Mislim, da bi bilo najbolje organizirati lepo večerjo ob svečah za izbrane goste. Kaj praviš na to, Greta? To bi te zagotovo razvedrilo. I

GRETA: Morda pa res. A v čudeže ne verjamem, preveč sem jih že videla! Kar raznežim se ob misli na lepo aranžirano mizo v njeni jedilnici, obloženo z izbranimi francoskimi jedmi, ki bi jih seveda dostavila najboljša kulinarična hiša v državi. Točno tako bom storila, to me bo zagotovo zaposlilo in bom lahko pozabila na vse tegobe, ki jih moram nositi na svojih plečih, je zadovoljno mlela svoje težke misli. Hvala, prijateljici. (Greta ju potreplja po roki in odide brez slovesa, saj je že zaposlena z imeni, ki jih bo povabila.)

GLAS SLABE VESTI: Znova pomirjena sama s seboj se je Greta vračala proti Prulam. Njen korak je bil lahkoten in mimoidoči so strmeli vanjo, saj je bilo videti, kot da ženska lebdi nad tlemi. Ljubezen, so si mislili. Ko človek zre v svet z rožnatimi očali, je vse drugače. A Gretine misli so bile preveč zaposlene z aranžiranjem pogrinjkov, zvenečimi povabljenci, ki bodo po dolgem času spet sedeli za njeno mizo, in fantastičnim vtisom, ki ga ne bo pokvarilo prav nič. Vse bo znova po starem, vse bo zopet popolno. Pa naj se daoisti ugriznejo v rit s svojimi nesmisli. Svet bo moral reševati njen Frank - tako ali tako nihče ne počne česa pametnejšega!

3. DEJANJE

Kraj dogajanja: dnevna soba, francoski stil, Frank sedi v naslanjaču pri kaminu, obrnjen proti občinstvu

© Matej Pollick
Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

GLAS SLABE VESTI: So rekli zadnjič, da lažemo in krademo, da smo bogaboječi pred nekimi velikimi lopovi, ki se zbirajo v nekih interesnih kleteh, po katerih visijo nekakšne inštalacije, človekova domišljija ne pozna meja. Ampak to je samo plod vaše univerzalne manipulacije.

Dragi moj človek, preklinja te ves svet, le jaz te še zagovarjam, tvoj zadnji zaupnik in prijatelj. In četudi te obsodijo na smrtno kazen, hej, vsi na tem svetu že blejajo, da smrti ni, je *after life* - torej zakaj se sploh imamo česa bati? Enkrat sem slišal nekoga, ali pa sem si morda to sam izmislil, da je svet kot veliko jezero, v katerem plava *svega i svašta*, kot bi rekli naši bratje.

No, ampak če vsi vidijo dobro v ljudeh, zakaj se meni ne smilijo ravno vse ribe, ki crknejo? Je to nehumano? Je to morda že na meji moralnega in etičnega? Morda pa sem le zablodil v svojih predstavah, ker sem ustvaril svoj svet kot črno-bel, sivina ne obstaja več, nekdo je ugasnil mavrico. Če ne bi bilo znanosti, bi vse skupaj šlo v maloro?

No, vidite, tukaj se močno motite. Izsledki znanosti so lahko trpki kot bolečina srca. Kar je dobro za nekoga, za drugega pomeni pogubo. Poglej, če ne bi bilo človečnosti, bi jaz rekel, da vse skupaj nima več nobenega smisla. Ampak zame smisel obstaja. Jaz sedem zvečer na posteljo in potem pride še moja ljubezen; včasih s počasnim korakom kot ostarele gospe v nedeljskem jutru, včasih hitro, kot se mudi tekačem na Olimp. Zvestoba do groba, brez tega večer nima ne vonja ne ničesar; brez večera niti ne obstajam.

Potem sem se zadnjič vprašal, kako bi bilo mogoče spraviti te večere (ali vsaj enega), v neko skrinjo, da bi človek lahko podoživel tiste nore misli, ki prihajajo na dan z ljubeznijo? Vsa ta enoličnost ubija, slišim. Napaka! Poglejte barve okoli sebe, jesen je prišla, ognjena drevesa okoli nas, trava se umika goloti zemlje in jaz lahko plešem, ne da bi me bilo strah, da bom pomečkal pristriženo angleško travico, pohodil gardenije, odpihnil lučkam glavice.

© Matej Pollick
Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

FRANK: Žafraniko smo morali na samem začetku naučili čistiti srebrnino. Verjamemo, da se dandanes služinčad težko sreča s starinskimi objekti v hišah, kjer službuje. *Les nouveaux riches* - ljudje, ki živijo v elitno zgrajenih soseskah, po možnosti kje na hribu in obrobju prestolnice, saj je v centru nepremičnino mogoče kupiti/najeti le, če človek izhaja iz najboljše ljubljanske rodbine -, oni v svojih domovih nimajo stare srebrnine. Ko smo se včasih odpravljali po nakupih - Greta je na vsak način želela nov kostim za nocojšnji koncert v čast mojstru -, smo Žafraniki naročili, naj se loti srebrnega servisa v jedilnici. Podaril nam ga je monaški princ, ko smo se po naključju spoznali na gospodarski konferenci v Berlinu. Tega je že dolgo in za ta namen niti ni pomembno.

ŽAFRANIKA: Sčasoma sem se le naučila, da je potrebno srebrnino čistiti z jabolčnim kisom in vsaj tri kilometre oddaljeno od hiše. Tako je gospa zapakirala servis s časopisnim papirjem (ne kar katerim - uporabiti je morala Le Monde Diplomatique, kot pristaja takšni posodi), ga odnesla na Golovec, ga tam očistila z vatnimi paličkami za ušesa, namočenimi v jabolčni kis (po besedah branjevke ročno pridelan na eni od bohinjskih kmetij), in ga prinesla nazaj, potem ko srebrnina ni imela več vonja po čemerkoli nedostojnem.

FRANK: Na Prulah, kjer živimo, je namreč najčistejši zrak v prestolnici. Ne moremo si predstavljati, da bi ga lahko skazili z nekim vonjem po kiselkastem. In kljub temu, da živimo v zares skromni hiši s šestimi spalnicami, je prah še vedno huda nadloga.

ŽAFRANIKA: Prah moram počistiti sleherni dan. Pri razporejanju svojega delovnega časa sem v skladu s sodobnimi tehnikami menedžmenta svobodna in se lahko odločam, kaj bo kdaj postorila.

FRANK: Vse, kar zahtevamo od nje, je, da dnevno pobriše prah s teh borih tristotih kvadratnih metrov, stepe ročno izdelane perzijske, kirgiške in armenske preproge, ki ležijo po kuloarjih, nahrani Mju-mjuja, našo ljubko in ubogljivo čivavico, s svežim carpacciom z malo parmezana in ... ah, seveda, likanje, pranje, pomivanje posode, to je vse avtomatizirano pri nas, razen seveda za angleški porcelan in beneški kristal. Kot služkinja pa mora seveda zjutraj prebuditi vsaj Greto - pri nas spimo v ločenih spalnicah, tudi kadar sem doma, saj je dober počitek vir dolge mladosti - in prinesti

© Matej Pollick
Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

svež espresso s čokoladnimi rogljiči, ki jih kupujemo izključno pri prvem peku na Dunajski cesti.

ŽAFRANIKA: Vse to rada nakupim navsezgodaj zjutraj.

FRANK: Tako skrbi za svoje telo. Namreč, naša prejšnja služkinja se je zaradi obilne postave nekega dne skotalila iz prvega nadstropja, ker jo je zadel, bog ji daj mir, infarkt. Takrat smo se odločili, da bomo vse prehode, torej vrata in okna dali zožiti na velikost nič (Britanci temu pravijo *size zero*) - znanstveno dokazano je, da primerna prehrana in telesna teža ohranjata človeka pri dobrem zdravju. Tako moramo seveda paziti na svojo prehrano, hkrati pa tudi gledati Žafraniki pod prste, saj rada kdaj kaj izmakne iz omare s suhim sadjem. Tako smo jo navadili na pasje brikete, za katere pravi, da so boljši kot vsak toskanski makaron, včasih pa dobi tudi kak priboljšek. Odlična malica zanjo so kumarice, ki ostanejo od vlažilne maske, ki si jo Greta nanese svežo zvečer, preden leže k počitku.

Precej običajen teden je bil za nas. Morda se bomo pa, ko sem ravno doma, odpravili na majhen izlet v St. Moritz. Že dolgo se nismo nagradili, življenje pa mora človek uživati.

Smo pa pošteni ljudje. Čeprav smo premožni, smo trdo delali, da smo prišli do tega statusa. Res je, da le najboljše družine v Sloveniji lahko pridejo do takšnega bogastva, saj temu botrujejo zveze in poznanstva, do katerih ostali ne morejo priti kar tako, vendar pa to ne pomeni, da ne more vsak postati uspešen. Vse, kar človek potrebuje za uspeh, je deset tisoč ur. Ta čas je potreben za mojstrsko obvladanje zadeve.

GRETA: Pri nas doma, na primer, imamo tudi na vhodih v toaletne prostore čitalnike kartic, ki spremljajo čas, preživet za opravljanje intimnih opravkov. Zgodilo se je že, da smo v preteklosti opazili, da se ljudje zadržujejo na straniščih nenavadno dolgo. Takrat smo uvedli posebne stimulacije za delavce, ki opravijo te reči hitro. S tem se je deloma pokazala njihova učinkovitost tudi pri opravljanju drugih nalog. Delovna uspešnost se je rapidno dvignila v nekaj mesecih in na podlagi izsledkov kasnejše

© Matej Pollick
Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

raziskave smo ugotovili, da je potrebno z delavci ravnati represivno, vendar še vedno na način, ki jim daje občutek, da imajo od vsega skupaj prav oni koristi in ne firma.

FRANK: Greta je kmalu prišla na čudovito idejo, da bi takšna pravila uvedli tudi v splošnem gospodinjstvu. Tako mora Žafranika vsak odvzet gram sladkorja, soli in podobno zabeležiti v dnevniku porabe hrane. Prav tako imamo časomere za njene izhode na dvorišče, kjer se ima pravico zadrževati 15 minut dnevno, razen če ne opravlja vrtnarskih opravil namesto Tončka, našega vedno zaposlenega šoferja.

ŽAFRANIKA: Tudi sama sem ugotovila, da moram na vsakem koraku premisliti, kako ravnati. Vidim namreč učinke takšnega odnosa do življenja. Tako premislim, s kakšno telesno držo bom hodila na Golovec, ko nosim tja čistit srebrnino. Ko pripravim jedi s česnom, že vnaprej pristavim tudi kozarec mleka, da zaužito ne bi povzročilo neprijetnih vonjev v prostoru ali pri pogovoru gospe ali gospoda s sogovornikom. Gospa Greta me je naučila, da je to ena izmed temeljnih razlik med odličneži in prostaki. Ne glede na to, kako reven je človekov žep, da je le na pošten način prišel do svojega bogastva. In bogastvo je tudi v tem, da znaš človeku postreči zjutraj pravi italijanski espresso z ravno pravšnjo penico in svežim roglјičem. Še nekaj tisoč ur, pa bom tudi jaz mojstrica v domači oskrbi. Takrat bom baje dobila novo uniformo, mi je obljubila fgospa Greta. Radodarnost je zelo lepa lastnost.

FRANK: Ko smo nedavno kupili enega tistih dupleks stanovanj in ga opremili, kot se opremljajo lepi *penthousi*, smo imeli v mislih tudi, kako bomo to nepremičnino vzdrževali. Namreč, prodajalec nam je zagotovil, da je hrastov parket sicer prvovrstne kvalitete, vendar bi še slepec vedel, da je bil parket le enkrat lakiran. Povedali smo mu, kdo smo in do kod segajo korenine naše cenjene rodbine, pa je bil agent očitno iz zelo široke okolice Ljubljane, saj se je našim pripombam čudil. Tako smo najeli lastnega cenilca, ki je ugotovil, da je parket le enkrat lakiran in to z nekim cenenim češkim lakom, ki ne nudi niti dolgotrajne obstojnosti niti zaščite pred udarci. Ko je Greti padel na tla ključ od vhodnih vrat, je na tleh ostala vdrtina, ki jo je bilo moč videti s prostim očesom na tri metre.

© Matej Pollick
Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

To je seveda botrovalo naši odločitvi za zamenjavo hrasta za ebenovino, uvoženo iz Bornea. Ker nismo več mogli zaupati nikomur več v tej skorumpirani državi, smo se sami odpravili v nakup z enim od naših zasebnih letal, ki jih najemamo za tovrstne urgentne primere.

GRETA: Podobni problemi so se pojavili z drsnimi vrati v kuhinji, ki so zaradi nizkokvalitetne izdelave padla s podbojev Žafraniki na nogo, toliko da ji niso odpadli prsti – že tri tedne nosi opornico in sem zelo nezadovoljna s tem nedostojnim izgledom, ki ga daje naša služkinja.

FRANK: Skratka, ugotovili smo, da je bil nakup novogradnje absolutna napaka. Če bi gradili hišo v središču mesta, in za to človek potrebuje le poklicati župana mesta ali katero od njegovih priležnic, bi lahko to uredili na zelo prefinjen način. Edini problem, ki bi ga imeli, je dostop do nepremičnine, saj je stari del odprt le ob določenih urah. Prav zato je Greta sklenila, da v starem središču ne bi živela, saj bi bila večna zapornica sicer lepo ohranjenih in obnovljenih, a še vedno temačnih ulic. Na Prulah pa imamo čudovit razgled.

GRETA: Ob tem blebetanju se vam opravičujem. Da dokončam zgodbo o novem dupleksu. Ko smo nepremičnino opremili, se je izkazalo, da prah leti od vsepovsod, saj stanovanje leži na neugodni legi ob zahodni ljubljanski obvoznici, kjer je očitno v zraku več umazanije kot v izjemno čistem centru mesta. Skozi okna, zračnike, pod vrati, vsepovsod je v stanovanje vdiral prah, ki se je nabiral na izbranih dizajnerskih kosih pohištva. (Mimogrede, teh kosov obiskovalcem ne predstavimo z besedami: Ja, to je pa en stol, temveč Ta stol je oblikoval ta in ta s to in to tehniko, in je unikat. Vse v tem prostoru je unikat, vključno z menoj, ki vam to razlagam.).

ŽAFRANIKA: Jaz sem zadolžena za čiščenje te nepremičnine in sem se zato oborožila z vsemi mogočimi čistilnimi sredstvi in pripomočki, vključno s sesalcem, ki naj bi po zagotovilih proizvajalca imel moč posesati tudi fin vulkanski prah. Vse lepo in prav, trikrat sem brisala prah s tistih belih dolgih polic in z vsake knjige, ki mi je prišla

© Matej Pollick
Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

pod roke. Ampak tiste preklete preproge na balkonu, tistega pa nisem mogla. Trave pa res ne bom čistila!

GRETA (Greta dvigne roke in jo udari. Neposlušnost je nujno takoj sanirati.): Las za laskom moraš počistiti, sicer še Mju-mju ne more živeti v tistem stanovanju, kaj šele najemniki!

FRANK: Takšno pojasnilo bi lahko bilo vsakomur jasno in zadovoljivo, a Žafranika je preprosto bila včasih prelena in preveč neumna za razumevanje tako bistvenih stvari kot so higienski minimum in podobni standardi. Še enkrat je morala nazaj in ko se je vrnila na Prule, takrat šele je pokorno priznala, da smo imeli prav. Travnate preproge je mogoče očistiti le tako, da človek vzame v roke čopič, najbolje iz dlak konjskega repa, in očisti las za laskom posebej. Sedaj smo mirni, da bosta tudi naša podnajemnika, ki ju je priporočila Gretina sestra, lahko v miru in zadovoljstvu bivala na obrobju Ljubljane.

(PREMOR NEKAJ MINUT)

4. DEJANJE

Kraj dogajanja: enako kot v 3. dejanju

FRANK: Pri nas kupujemo striktno le v Maxiju. Greta to opravi spotoma, elegantno kot le kaj. Zaposlena kot je, saj vodi več dobrodelnih združenj, kjer zbira denar za lačne

© Matej Pollick
Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

in nepismene v Afriki, se zaveda pomena socialnih krogov, zato se sleherno jutro z akademičarkama Ano in Januško dobi v Maxijevi kavarni. Tam po njenih besedah največkrat razpravljajo o novi filozofiji, na podlagi katere bi bilo moč preobraziti današnji svet, in prav z njeno pomočjo je nastala monografija Federacija odličnežev.

GRETA: Kakorkoli že, izkušnja butičnega nakupovanja je prvovrstna izkušnja. Že ko človek vstopi v takšno blagovnico, se počuti kot bi nakupoval iz fotelja. Nobene gneče, nobene psihične obremenjenosti, da bi bil zanemarjen pri izbiranju blaga, in nobenega časovnega pritiska. Vse skupaj je en sam užitek. In človek vedno najde užitek v butičnem nakupovanju, pa četudi izbere le organsko pridelane banane, ker ga prodajalke lepo pogledajo, ga pospremijo do blagajne in ga pri tem naslavljajo z *gospod*, *velecenjeni* in *vaša eleganca*.

FRANK: Ko je Greta odkrila skrivnosti takšnega nakupovanja, je seveda uvedla enak režim tudi v domačem gospodinjstvu. Žafraniko smo morali poslati na posebno izobraževanje pravilne izgovorjave tovrstnih naslavljanj svojih nadrejenih, vendar se je tistih sto ur učenja zelo izplačalo. Če kaj, potem je vredno videti, kako se stare britanske navade dobro ukoreninijo tudi v ljudeh, ki imajo bolj pritlehne korenine, kot jih ima naša Kubanka Žafranika. Človek ob takšnih malenkostih spozna, kako pomembno je spoštovanje sočloveka. Da se ljudje niti v dvigalu ne pozdravijo, da vratarji obiskovalcev ali pa zaposlenih ne naslavljajo s spoštovani ali pa vsaj gospod, takšno pomanjkanje osnov bontona je potrebno ponovno vcepiti ljudem pod kožo.

GRETA: Dolgoročno smo razmišljali, da bi bilo seveda potrebno vnovič prilagoditi nacionalne učne načrte. A vendar se človeku postavi vprašanje, zakaj se v Angliji moškega ali ženske naslavlja z *Sir* oziroma *Madam*, pri nas pa takšnega spoštovanja človek zlepa ne doživi. V kavarnah so zadnje riti od natakarjev vzvišeni do svojih gostov. Namesto da bi bili veseli vsakega naročila, upoštevajo želje gostov s takšno brezbrižnostjo in dolgočasnim izrazom na obrazu, da človeka mine sploh še hoditi v restavracije ali kavarne. Enako velja za pešce. Prav danes sem videl mladega japija, ki je zaradi Prada torbe hodil po cesti kot pav. Če bi mladenič vedel, da se visoka družba ne potrebuje ponašati z zvenečimi blagovnimi znamkami navzven, saj se po kvaliteti izdelka in znanju o modi ve, kaj je Versace in kaj kitajski ponaredek, bi bila

© Matej Pollick
Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

tudi njegova čast že napol rešena. Preostanek bi lahko dokazal s primernim obnašanjem - odločno skromnostjo, kot temu pravimo. Prav tako ne bi cigaretnega ogorka vrgel na tla, temveč bi poiskal koš za smeti ali pa ga spravil v kovinsko šatuljo za ogorke.

FRANK: Kjer je volja, tam je tudi pot! A žal je res tudi naslednje - četudi prostaki nimajo dovolj dobre zasnove, da bi se zavedali napačnosti svojega obnašanja, moramo upati, da bo nova filozofija lahko vzpostavila edino naravno stanje, ki bi lahko rešilo človeštvo pred dokončnim propadom, tako moralno-etičnim kot gospodarskim. In zato moramo biti odličneži zgled ostalemu ubogemu narodu ter prostake učiti in še enkrat učiti. Le dober učitelj lahko ustvari mojstra in naša Žafranika je lahko vsekakor ponosna na znanja, ki jih je osvojila v zadnjih letih. Kazati spoštovanje do drugega je vrlina, ki izumira. In kakor izginjajoče spoštovanje ne le do nad-, temveč tudi do sočloveka, je potrebno reševati tudi čast, ki je današnji človek več nima veliko. A to naj ostane tema za druge razprave.

ŽAFRANIKA (proti občinstvu): Jaz nisem nikdar razumela, zakaj so tu tako ponosni na svoj naslov. Mi smo na Prulah, modra hiša z grajskimi okni in edina hiša z magnolijo na vrtu, je gospa Greta vedno vpila v telefon, ko je razlagala pot do vile Sopporettijevih. Hišni zvonec je sprožil poteg dolge vrvi, ki je visela ob vhodnih vratih, v primeru, da bi to zatajilo, si je arhitekt omislil tudi leva na vratih, uvoženega od elitnega proizvajalca vratnih trkal, ki je dobavljal kljuke za vhodna vrata ekskluzivno za angleške plemiče. Gostov skorajda ni bilo, kar je meni osebno povsem ustrezalo. Še svojo gospodarico komaj razumem, kaj mi naroča. Gospa Greta je namreč govorila v pravilni knjižni slovenščini, njeni prijatelji pa so vedno šepetali, kaj želijo od mene, tako da se je vedno osramotila kot popolnoma neuporabna služabnica, ki ne razume besede slovensko. Tudi čistiti je bilo potrebno za nič kaj uglajeno visoko družbo več kot za psom.

© Matej Pollick
Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

5. DEJANJE

Kraj dogajanja: enako kot v 4. dejanju

(Iz ozadja se zasliši visokotonski Gretin glas in Žafranika ob tem vidno otrpne.)

GRETA: Sem že nazaj!

© Matej Pollick
Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

(Sliši se šelestenje nakupovalnih vrečk in tlesk, ko je gospa odvrgla svoje čevlje z visoko peto)

GRETA (sredi dnevne sobe s povečevalnim steklom v desni roki): Bi se Žafranika blagovolila primajati v to vselej fantastično dnevno sobo, kamor smo dali položiti afriški parket iz ebenovine?

ŽAFRANIKA: Sem že tu, gospa. (Žafranika se pretvarja, da je bila neznansko zaposlena. Roke si briše v bel predpasnik, ki gre tedensko v pranje, medtem ko njena črna uniforma, ukrojena po vzoru uniform angleške služinčadi iz dvajsetega stoletja, leti le enkrat mesečno v pranje. Greta ima tako več izgovorov, da lahko psuje nad smradom imigrantov.)

GRETA: Poglej, koza ničvredna, sem ti izrecno naročila, da uporabljaj le kosme bele barve? Se tvoji možgani, manjši od podganjih, ne morejo zapomniti niti enih preprostih navodil za čiščenje prekletega parketa?

ŽAFRANIKA: Ampak, gospa …

GRETA: Nič gospa! Zate sem od danes naprej le Vaša cenjena eleganca in nič drugače. Prekleto nehvaležno niče! Kako neumna sem bila, da sem ti rešila kožo! In kako prekleto neuporabna si! Eno preprosto navodilo!

ŽAFRANIKA: Vaša cenjena eleganca, če dovolite, bi vam rada pojasnila …

GRETA: Prihrani besede za prihodnji *joie de vivre*!

(Žafranika z odprtimi usti posluša Gretine besede, jih očitno ne razume.)

GRETA: Pri moji izbrani pameti si ne bi mogla misliti, da tako jasna navodila naletijo na tako gluha ušesa! –

© Matej Pollick
Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

ŽAFRANIKA: Ampak tisti kosem vate sem dodala na kup le zato, da bi ugodila vašemu okusu za estetiko, Vaša cenjena eleganca! Kup bele vate se mi je zdel predolgočasen, da bi smel srečati pogled vaših prelestnih oči, gospa … Vaša cenjena eleganca, gospa!

GRETA: Oh … No, ja. Kakorkoli že, zanič opravljeno delo. In ne kliči me Vaša cenjena eleganca, prekleto! Sliši se tako … tako … *démodé*! (Greta je pri tem le še zakrilila z rokami, obupana nad celim svetom). Le kaj mi je bilo, da sem se pred večerom vrnila domov? Do obisti pokvarjen dan bo imela in vse to zaradi nesposobne služkinje!

ŽAFRANIKA: Seveda, gospa. (Žafranika se v tistem že ritensko umika).

GRETA: Pojdi stran in me pusti v miru. Od vsega stresa sem dobila še migreno! Pet minut odmora imaš, nato pa se loti čiščenja kristala. Priredila bom namreč večerjo ob svečah.

ŽAFRANIKA (obrnjena proti občinstvu): Večerja ob svečah, o moj Bog! Zadnja je bila popolna polomija! Le kaj bom tokrat storila narobe.

GRETA (stoji kot vkopana in z očitnim nezadovoljstvom čaka, da se služkinja odstrani): Tako pomembno opravilo imam: moram namreč sestaviti seznam gostov in jim odposlati vabila!

(Brska po knjižici)

GRETA: Saj ne vem, kakšna večerja bi bila primerna in koga želim zabavati. Bliža se jesen, v zraku ljubljanske smetane je dišalo po jazzovskih večerih in kinu na prostem, smer kulture je že davno izgubljena, saj elita ne ve več, kaj bi lahko zadostilo njenemu izbranemu okusu. Ljudje raje letijo z zasebnimi letali v London, New York ali Moskvo na kakšen koncert, da lahko v svoji popolnosti pokažejo, iz kakšnega testa smo Slovenci, pokramljajo o tem in onem, si privoščijo resnično dobro hrano in se vrnejo nazaj v Ljubljano. Edino, kar šteje v mestu, so moje večerje ob svečah. Vsak, ki je

© Matej Pollick
Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

kdajkoli doživel večer v mojem domu, je bil presunjen. Navdušen se je tudi vračal, hvaležen, da je sploh prišel na listo povabljencev.

GRETA (obrnjena proti občinstvu, se izprsi in pri tem potegne vase trebuh, ki je pri njenih letih kazal le blagostanje, v katerem je gospa živela): Rada bi vas pozdravila v tem čudovitem večeru. Že dolgo nisem večerjala v tako izbrani sredini in v veselje mi je, da vas gostim v svojem domu, spoštovani gostje.

Tema današnjega večera je obarvana v luči zadnjih dogodkov, ki smo jim bili priča v Ljubljani, in ki odražajo ne le stanje duha naših sonarodnjakov (nemalo pristojnih je ob tem pomislilo, da si večina niti ne zasluži slovenskega državljanstva, saj zalega lenob in ničvrednežev sodi kvečjemu k sosednjim narodom), ampak tudi stanje duha po vsem svetu.

S spoštovanima dobrima prijateljicama in svetovno priznanima akademičarkama Januško Svetlievski in Ano Jalovič sem bila oni dan priča neslutenim dogodkom, ki so nedvomno zamajali temelje sodobne družbe, v kateri živimo. Vsi veste, kaj imam pri tem v mislih. Nad tempelj demokracije sta se v tej ljubki podalpski prestolnici zgrnila tema in hudičevo zlo. Temu moramo narediti konec!

Naše društvo je že pripravilo dokument v vseh največjih svetovnih jezikih, na podlagi katerega bomo vsem predsednikom svetovnih velesil, akademskim združenjem, trgovskim zbornicam in tako dalje predlagali novo oblikovanje nove družbene ureditve. Po večerji boste v salonu za kavo našli vsak svoj izvod omenjenega dokumenta. Od vas se ne pričakuje nič več kot to, da podprete razpravo na vseh nivojih, kjer se udejstvujete. Le tako bomo lahko očistili družbo plebejskega prebivalstva, ki parazitsko nažira temelje naše družbe in jo ovira pri razvoju.

(V trenutku, ko konča z govorom, se zaslišali tiho tapkanje po jedilni mizi. Bila je zadovoljna, saj je dosegla svoj namen.)

GLAS SLABE VESTI:Dan Gretine večerje ob svečah s slavnostnimi gosti je prišel hitreje, kot bi si gostiteljica lahko mislila. Žafranika je bila tako nervozna zaradi vsega

© Matej Pollick
Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

dogajanja, da je tistega jutra iz rok izpustila skodelico za kavo. Bilo je v zajtrkovalnici in skodelica se pri padcu na tla ni razbila, pač pa je za njo ostal viden svetel madež na parketu.

6. DEJANJE

Kraj dogajanja: enako kot v 5. dejanju

GRETA: Prekleta neuporabna neroda, za škodo ti bom odtegnila polovico od naslednjih desetih plač. (Greta ji pri tem primaže klofuto, a Žafranika niti ne zastoka.) In niti kesala se ne boš, kajne?

© Matej Pollick
Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

ŽAFRANIKA: Seveda mi je žal iz dna srca, velecenjena gospa, vendar s polovico sedanje plače si niti bele žemlje ne bom mogla več kupiti v trgovini.

GRETA: Nehvaležna pa si, ni kaj! Dajemo ti za jesti, streho nad glavo (sicer v kleti na razcapani pasji blazini) in ta država ti omogoča boljše življenje, kot bi ga imela kjerkoli drugje! Pha! Samo pomisli, kako bi lahko bilo, če mene ne bi bilo!

Nocoj ne želim, da se mi prikažeš pred oči. Najela bom najboljše strežnike v državi in tvoje pomoči ne bom potrebovala. Prost večer imaš in zanj, seveda, ne boš plačana. Lahko pa spiš na Mju-mjujevi blazini - on bo nocoj spal kar v moji spalnici. Po napornem večeru se mi bo prilegel zvest prijatelj, ki mi vedno stoji ob strani. Če že moža ni naokoli, naj bo vsaj pes za kakšno rabo! –

GLAS SLABE VESTI: Žafranika je prvič stopila iz hiše, ko si je Greta omislila kolo na električni pogon. Greta je bila slabo leto dni eko ženska, največja zagovornica boja proti mučenju živali, onesnaževanju zraka in veganske prehrane. Bila je ena in edina, ki je postavljala modne trende v Ljubljani z oblačili iz organsko pridelanega bombaža, pri čemer je modni oblikovalec dajal garancijo, da izdelovalci niso izkoriščali delovne sile in da je bilo prizaneseno Materi Zemlji vse, kar jo sicer dnevno uničuje. To ni bila muha enodnevnica, o ne! Žafranika je takrat ostala tri mesece sama v vili Sopporetti. Greta je namreč odpotovala v Kalkuto, da bi reševala revščino. Medtem je služinčad doma stradala, saj gospodarica ni pustila niti evra za vodenje gospodinjstva. K sreči je Frank takrat še predobro razumel celo situacijo in reševal življenja Žafranike in takrat še mladega in hiperaktivnega Mju-mjuja. Ah, Greta je bila rojena radovednica in vsako leto si je izmislila nove hobije. A le električno kolo je bilo tisto, zaradi katerega je Žafranika prvič z Gretinim dovoljenjem ugledala luč ljubljanskega sveta. Ko se je njena gospodarica odpeljala od hiše in je gledala za njo, kako ji frfota krilo v vetrcu, se ji je krilo zapelo v zadnje kolo in ga potegnilo tako zelo, da je Greta ostala v samem spodnjem perilu sredi ceste. Po mobitelu je nemočno klicala na domač telefon, v upanju da se bo Kubanka oglasila. Žafranika je prizor v smehu opazovala skozi okno in ko je zaslišala zvoniti telefon, se ni takoj oglasila. Šele ko je Greta že v drugo poskušala dobiti svojo služkinjo na telefon, se je ta oglasila.

© Matej Pollick
Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

ŽAFRANIKA (komaj zadržuje resen in otožen glas. Slišala je namreč globoko dihanje na drugi strani, sopenje od jeze in lahko si je predstavljala, kako penasta je Greta na drugi strani.): Rezidenca Sopporettijevih, prosim?

GRETA (jezno, v sebi pa že nesrečno premišljuje, kdo vse jo je mogel videti, kako puli svoje krilo iz svojega novega kolesa in skuša prikriti svoje spodnjice.): Prekleta kuzla nemarna kubanska, pri priči pridi sem in mi prinesi zeleno Daníjevo krilo! Ulico stran sem od doma. In glej, da se mi prikažeš v svoji črni uniformi s poravnanim belim ovratnikom!?! Še vedno držiš slušalko v rokah? Prekleto niče nemarno, takoj pridi sem, me slišiš?

ŽAFRANIKA: Seveda, vaša eleganca, takoj pridem.

GLAS SLABE VESTI: Takrat šele je Žafranika ugotovila, da hodi po eni najlepših ulic, kar jih je v življenju videla. Ni hitela, vzela si je čas. Kaj pa ji more slečena stara baba, ko vendar ona nosi tisto, kar gospodarica potrebuje? Globoko je dihala in vohala vijolične grme, katerih imen ni poznala, in vrtnice, ki so rasle na sosednjem dvorišču, ter zrla v zeleneče drevje ob robu cestišča. In zagledala je Ljubljanico v vsej svoji čarobni zeleni barvi, ki je sevala iz vodnih globin v pomladanskem soncu. Vedela je, da mora čim prej najti način, da bo imela več izhodov iz hiše. Bila je pripravljena storiti vse, da bi le imela priložnost spoznavati mesto, v katerem je živela. In čeprav je Greta takrat Žafraniko že kaznovala za počasnost, s katero ji je prinesla krilo in jo rešila zagate, v kateri se je znašla, ji je odrekla tudi tri polne ure prostega časa tedensko, za katere je prosila. Žafraniki se je vse pogosteje tožilo po domu, a odločila se je služiti Sopporettijevim, dokler se ne bo pokazala boljša priložnost. S sladkim priokusom se je spominjala časa, ko gospodarice ni bilo doma. Čeprav jo je Greta zaklepala v hišo, se je uspela izmuzniti skozi kletno okno, saj je bila suha kot trlica. Tudi med gala večerjo bo storila enako, se je odločila. Z dobrima dvema evroma na teden, kolikor je zaslužila, in še to ji je Greta znižala za polovico, si v prestolnici ni mogla veliko privoščiti. Še enkrat je oblekla svojo najboljšo obleko, tisto bež in oprijeto kratko obleko iz najfinejšega blaga, kar jih je Havana pred leti poznala. S Pedrom sta jo kupila skupaj in vzela jo je s seboj, v Evropo, kjer naj bi se bila poročila. Čeprav ni nikdar nehala

© Matej Pollick
Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

upati, je obleko morala nositi, saj primernejšega oblačila vendar ni imela. Žafranika bo šla v lajf, si je rekla tistega večera, ko se je pripravljala za izhod. Za Gretino večerjo je bilo vse pripravljeno. Celo prtičke je na roke oprala z varikino, kot ji je gospodarica naročila, in bila bi si pripravljena splakniti usta s preostanki varikine, če bi Greta tako želela. Da ji le ne bi bilo potrebno streči tisti večer. Preveč bi bila živčna, da bi zmogla tako zahtevno opravilo, streči najimenitnejšim ljudem v državi.

ŽAFRANIKA (zasliši pripeljati na dvorišče prvi avtomobil, se zdrzne. Parket topota pod petami strežnikov, ki jih je Greta najela, in gostiteljičine besede odmevajo po hiši tako glasno kot buči fontana pred Buckinhamsko palačo na Pall Mallu. Nato se zasliši gong, ki je naznanjal, da se gostje zbirajo k jedilni mizi, odpre okno, spleza iz hiše in bosa steče, kot bi jo nosil veter. Videl je ni nihče)

GERALD: Dober večer, gospodična. Nekam znani se mi zdite. Nisem si mogel pomagati, da se ne bi ustavil, saj se na vas lahko moje oči le odpočijejo. (Gospod je zelo uglajen, ugotavlja Žafranika, in naenkrat pozabi govoriti slovensko. Lahko se mu le sramežljivo nasmehne.)

ŽAFRANIKA (izdavi). Dober večer.

GERALD: Ste uživali v Turandotu? Čudovit performens, kajne? Jaz sem vedno znova navdušen nad našimi umetniki. Vsako leto pridem ob tem času v Ljubljano, da obujam spomine na stare dobre čase. Veste, živim v Bonnu, v Nemčiji torej. In človek, ki spozna Ljubljano, se v njo enostavno zaljubi, tako kot sem se tudi jaz.

ŽAFRANIKA (ne ve, kaj bi odgovorila): Mhm. Zanimivo.

GERALD: Vi pa niste od tod, kajne?

ŽAFRANIKA: Sem, sem.

GERALD: Aha. Sklepal sem zaradi vaše ekstravagantne čudovite obleke in prelepe polti vaše kože, gospodična. Se opravičujem. (Gospod se v tistem prikloni, vzame

© Matej Pollick
Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

njeno roko in jo poljubi. Žafranika od nerodnosti zardi in se zahihita.) Kako vam je ime, gospodična? Moje ime je Gerald Von Dick.

ŽAFRANIKA: Jaz sem Žafranika.

GERALD: Me veseli, Žafranika. Sem vedel, da ste mi znani. Vi delate pri gospe Greti Sopporetti, kajne?

(Žafranika zardi, v grlu se ji naredi cmok, ki ga nikakor ne more pogoltniti, suha usta k celotni situaciji ne pripomorejo prav nič, in vse, kar ji hodi v domači španščini po glavi in bi ji v trenutku rešilo kožo, je *Hay aviso de bomba!* oziroma da je tam nastavljena bomba.)

ŽAFRANIKA: Da, res je.

GERALD: Oh, Žafranika, ne veste, kako sem vesel, da sva se srečala. Nemudoma me morate peljati do moje ljube prijateljice!

ŽAFRANIKA: Šele v tem trenutku sem se spomnila, da ste vi tisti Gerald, ki vedno piše pisma moji gospodarici. Prekleto, bi lahko doživela še kaj hujšega!?

GERALD: Nisem je videl že toliko let! (Že je plačeval in naroča taksi. Žafranika lahko le nemočno opazuje dogajanje, saj ima naenkrat popolnoma prazno glavo. Gospod jo je vlekel za seboj proti Nami, mahal je že za taksijem, ona pa ne more reči ničesar.)

ŽAFRANIKA: Ampak gospod! Gospa je zasedena ta večer. (Za las je šlo, a vendar je zadovoljna sama s seboj, da so se ji ponovno vklopili možgani.)

GERALD: Kako to mislite, Žafranika? Je ni doma? Saj ste vendar prosti. Nemara ni zasedena?! (Gerald se čudi s svojim sopranskim glasom. Tudi Žafranika ne more verjeti, kako podoben glas ima Gretinemu, kadar je jezna.)

© Matej Pollick
Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

ŽAFRANIKA: Ne, narobe razumete. Gala večerjo prireja. Sami visoki gostje so tam. Vsi povabljeni. Velika imena, veste! Jaz pa sem prosta danes, ja.

GERALD (Vleče Žafraniko v taksi.) Kar tja pojdiva. Kar bo, pa bo.

(Gerald je že zinil vozniku naslov Gretinega domovanja.)

ŽAFRANIKA: O moj Bog, kaj sem spet storila?! (zakoplje svoj obraz v dlani in joče.)

GERALD: Nikar ne jočite, gospodična. To pa res ni slaba stvar. Oh, končno bom videl ljubo Greto in to po vsem tem času!

ŽAFRANIKA: Gospod, jaz se ne smem prikazati na vhodnih vratih. Greta bi bila zelo huda. Jaz bom šla skozi zadnja vrata. Vi boste pozvonili. Saj bo vse v redu.

GERALD: Nikakor ne. Žafranika, saj je to tudi vaš dom.

ŽAFRANIKA: Šla bom pri zadnjih vratih. Prosim vas. Ne veste, kako je.

7. DEJANJE

KRAJ DOGAJANJA: Salon nabito poln pomembnežev, med katerimi se je Greta počutila kot doma. Vila Sopporetti je bila veličasten prostor, ki se je bohotil v bogastvu različnih znamk, in oprava Gretinih gostov je bila prav takšna. Nič svetlečega, nič bleščečega, le črna eleganca, ki jo je Greta oboževala. Namreč, ljudje, ki se morajo bahati z imeni znamk že na zunaj, tisti niso kaj prida modreci. Resnično bogastvo se izkazuje navznoter, obleka pa sama zase govori, kdo jo je ukrojil. Le urno oko bo spoznalo, da je sogovornikov frak ukrojen v najbolj znanem milanskem modnem salonu in ne uvožen iz nekega Mumbaija, kjer so

© Matej Pollick
Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

ga sešile indijske roke po kroju iz nekega kataloga. Sedem jih sedi za jedilno mizo.

(Beseda teče o novi vladni garnituri in tem, koga bi bilo potrebno nemudoma zamenjati, ker ni prave barve. Večino časa govori Greta, ki uživa v barvi lastnega glasu, čeprav je Žafranika nemalokrat pomislila, da ji ukazuje oskubljena lama brez posluha.)

GRETA: Tako kot sem že dejala nocoj, če ima veliki Modrec Indije prav, smo na vrhuncu kolapsa svetovne ureditve, kot jo poznamo. Sama sem že pred mnogimi leti začela nalagati svoje borne prihranke v zlate palice. Ko ne bo več niti denarja, bomo lahko trgovali spet z zlatom. To bodo zame stari dobri zlati časi. (Nasmehnila se je in potrepljala po prsih.) In kaj si lahko ženska v letih želi lepšega kot biti okrašena z bogastvi zemlje.

JAPI: Vsekakor. (Mladi japi, ki je edini prišel na večerjo v črni obleki in ne fraku, je veljal za najvplivnejšega poslovneža na zahodnem Balkanu. Prijetnega videza je bil, a imel je veliko masla na glavi. To so vedeli vsi, a njegova moč je ustrahovala tudi najvplivnejše ljudi v državi.) A pazite na težo. Saj veste, okrancljani z vsem zlatom bi se znali zrediti.

(Zareži se kot hijena, ostali gostje v zadregi obmolčali. On je bil vajen komornih ljudi. Vedel pa je, da deseti kozarec pijače vsakomur razveže jezik, zato je dolival še in še.)

JAPI: Sicer pa smo uspešni ljudje vedno iz vsake krize prišli kot zmagovalci. Nismo se izvlekli, temveč smo triumfalno prikorakali in pri tem so nam ljudje še ploskali.

GRETA: Pha, raja. Kaj pa plebejski narod ve?!

JAPI: Seveda, narod mora imeti dobrega vodjo. Takšnega, ki manipulira in to počne iz ozadja. Jaz sem nastavil pet marionet, ti bodo delali, kot bom jaz ukazal, in nič me ne bo ustavilo na poti do zastavljenega cilja.

© Matej Pollick
Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

BIOTEHNIČARKA: Ki pa je?

JAPI: Gospa, vam bom zaupal ob kavi, ki sledi.

GRETA: Skratka, tretje države so polne presenečenj. Ko sem bila z možem na enem od poslovnih srečanj, sem za nameček v dar dobila še služkinjo. Naša Žafranika, veste, je kubanskega porekla. Izhaja iz dobre, poštene družine. To je bilo prvo krščansko bitje, pri katerem sem sčasoma spoznala, da ji je vera vcepila nekaj temeljnih vrednot, ki jih je tudi plebejec vreden. Ena izmed njih je vsekakor poštenost. Naša Žafranika dnevno zelo uspešno opravlja tako zahtevne naloge, kot je brisanje prahu s Slane in Groharja, do pomivanja najdragocenejšega porcelana, kupljenega pri trgovcu, ki dobavlja servis tudi britanski kraljevi družini.

Ko sem zadnjič potovala na posvet k največjemu indijskemu mojstru - padle so delnice v svetovni avtomobilski industriji in zaskrbeli so me letni donosi -, je Žafranika z vso skrbnostjo privolila potovati z menoj, pa čeprav sem jo opozorila, da je v prostoru letala za prtljago potnikov malce mrzlo. Pozneje sem od te zamisli raje odstopila in ji naložila, naj ostane doma in skrbi za Mju-mjuja, našo prelepo čivavo.

BIOTEHNIČARKA (s posmehom): No, in kaj točno ste počeli v Indiji, če smem vprašati?

GRETA (s cvilečim glasom): Z vsem spoštovanjem, upala sem, da se bomo dotaknili kakšnih bolj renesančnih tem za našo deželo, ampak očitno vas zanima ezoterika. No, z veseljem vam razložim, dragi moji.

(Greta se ozre po prostoru) Žafranika! Prekleto niče kubansko. Pa ravno zdaj bi se prilegel *rooibos*. (Prhne predse in opazi, da jo gostje gledajo z odprtimi očmi. Nadaljuje.) Kakorkoli že. Bilo je pred mnogimi leti, ko sem Franka prvič spremljala na eno velikih gospodarskih konferenc v Mumbaiju. Pravzaprav so takrat imeli še Bombay. Tistikrat sem prvič v življenju videla ljudi brez nog ali rok plaziti se po cesti in prositi mimoidoče za denar. Različni pohabljenci tam živijo kar na ulici, na kartonih od starih škatel, brez odeje ali česarkoli, kar s polivinilom se pokrijejo, kadar dežuje. Noro,

© Matej Pollick
Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

sem si mislila. Kakšna država! Ampak mene se takšna revščina ni nikdar niti malo dotaknila. Vedno pravim, kjer je volja, tam je tudi pot. Povedano drugače, nihče ni pahnjen v revščino, temveč se v njej znajde po takšnem ali drugačnem spletu okoliščin. Resda je včasih ta splet popolno naključje, vendar ima vsak možnost povleči iz situacije tudi najboljše. In borcem to vedno uspe. Vendar je med njimi malo modrecev. Človeku iz elitnega okolja lahko z intelektom in iznajdljivostjo uspe vse. In takšni se ne bodo prepustili revščini. O ne! Takšni bodo še od reveža vzeli, kar lahko. In tako le reveži ostanejo še brez najmanjšega dostojanstva.

JAPI: S tem se strinjam. Vendar če smo že pri revščini …

GRETA: Ja, kar povejte. Ampak ne smem izgubiti rdeče niti!

JAPI: Ne boste je, Greta, to vam zagotavljam. (Ob tem se zareži, si prižge cigaro in nadaljuje)

JAPI: Torej, revščina. Veste, jaz sem odraščal na podeželju. Starša sta imela srednješolsko izobrazbo. V tistih časih nista imela priložnosti študirati; hotela sta hitro priti do denarja in samostojnosti, saj sta bila tudi sama iz revnih družin. Tako sem se moral prekleto boriti, da sem se lahko preživel tako v gimnazijskih kot tudi študijskih letih. S štipendijami mi je to uspelo. Denar sem cenil, ker ga nisem imel veliko. Z njim sem znal upravljati in nanj sem vedno gledal kot na stvar, ki jo potrebujem za živež. Nikdar si nisem predstavljal, da bi mi lahko prinesel luksuz v življenju. Navsezadnje, za srečo človek ne potrebuje ne vem kakšnih stvari. (Pri tem je pomolčal. Zanimali so ga izrazi na obrazih ostalih prisotnih komornikov. In ti so se držali kot največje mone.)

JAPI: Skratka, potem pa človek leze po lestvici navzgor, ker je k sreči našel vrtiček, ki ga blazno zanima in ga z otroško radostjo obdeluje. Nekega dne se prebudi v sončno jutro, ko najde okoli sebe polno nekih reči, ki jih pravzaprav ne potrebuje. Omara polna nekih modnih znamk, stanovanje prenatrpano z nekimi tehnološkimi igračami, da si človek zaposli misli. In tako dalje. Tako si človek predstavlja osebnostno rast in razvoj v življenju. Dobra služba, drag avto, prestižno stanovanje, bogat bančni račun, kakšna jahta ali jadrnica, vikend na morju in tako naprej. In to ljudje enačimo s človekovim

© Matej Pollick
Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

dostojanstvom. Temeljno človekovo pravico, pravico do dostojanstva. Ne gre za to, da mora biti naša integriteta nedotaknjena. Da imamo pravico do osebne svobode, rasti, izražanja misli in voljnega ravnanja. Človekovo dostojanstvo izhaja iz materialnih dobrin. Zadnjič sem šel mimo neke stavbe, pred katero je stala gospa, ki je trdila, da ima pet otrok, ostala je brez službe, moža nima, ker ji je umrl, nima za najemnino, kmalu bo ostala brez strehe nad glavo, njeni šoloobvezni otroci prav tako, revni so, nimajo za živež, bla bla bla. Ostala je brez kakršnegakoli dostojanstva, mi je dejal prijatelj, ki je bil priča tej sliki življenja. In takrat sem resnično dojel, v kako globoko revščino smo padli ljudje. Ni reven tisti, ki ostane brez vsega, dokler lahko s ponosom reče, da je dober človek. Revni smo tisti, ki njegovo materialno pomanjkanje enačimo z njegovim dostojanstvom. Dostojno živeti, je to danes še vprašanje ali živimo le vsi tako nedostojno, saj smo revni v srcu, morda ne v žepu? (Ko konča, pihne v zrak težak dim proti stropu in opazoval razblinjanje tobaka v zadušenem zraku prestiža, v katerem je živela Greta s svojo služinčadjo.)

JANUŠKA: Zanimivo razmišljanje. Vidim, da ste imeli težko življenje. Danes k sreči uživate, kajne? Vsekakor moramo imeti v mislih, da svet temelji na preprosti ideji gospodarske rasti in le z razvojem gospodarstev lahko človeštvo doživi preporod uspeha. Gonilo celotnega sveta je seveda moč. In moč je dandanes povezana z znanjem. Žal je revščina posledica ukoreninjene lenobe človeka. Tisti, ki je motiviran z idejo uspeha, bo nekaj dosegel in se bo izvlekel tudi iz materialno težke situacije. Ne bom trdila, da elita ne podleže duhovni revščini, a vendar je duševni mir velikokrat povezan z materialno blaginjo.

GRETA: Jaz se s tem ne strinjam. Mojster Indije uči, da je duševni mir mogoče doseči le v odsotnosti materialnega. A dandanes, je pristavil na tistem lesenem zaboju v ašramu, je to nemogoče. Potrebno je torej doseči presežek svojih pričakovanj in na takšni podlagi graditi na duševnem miru. Če je torej človek vajen udobja, si ga mora nuditi. Tako pač delujemo. In eliti, izbranim odličnežem pač drugače ni usojeno. Sramotno bi bilo priznavati vsem ljudem enake pravice do vsega. Razlikovanje mora biti, sicer ljudje ne bi bili motivirani za doseganje višjih ciljev. Kako bi pa izgledalo, da bi šivilja bila enako nagrajena kot vodja multinacionalke, ki sega od Šanghaja do Lizbone? Ljudje smo predeterminirani. Rojeni drugačni, živeči drugačni, umremo

© Matej Pollick
Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

drugačni. V osnovi teh razlik ni mogoče izbrisati. Zato vedno pravim, da bi bilo optimalno razdeliti družbo na dva sloja - odličneže in prostake. Le odličneži imajo že v genih zapisano, da bodo gradili boljšo prihodnost. Prostaki pač tega nimajo. In genetika je dandanes vse! To je naša prihodnost, dragi moji, v to se mora vlagati vse prihranke, znanje, vse, vse, vse!

ANA: Daoizem. Greta že leta in leta lobira na vseh ravneh svojega bogatega družbenega življenja, dokler ne bo napočil čas za udejanjenje njene zamisli, ki jo je delila vsa srenja uspešnih Zemljanov in ki je sledila Zhujevi ideji o delitvi odličnežev in prostakov. Ona je ambasadorka dobre misli in verjame v veliko idejo o enotni Federaciji odličnežev. Ko bo napočil pravi čas, bo o tem predhodno obveščena. Dotlej mora storiti vse, kar je v njeni moči, da širi besedo in glas.

JAPI: Tako kot vi prirejate daoistične ideje starih kitajskih filozofov, tako si najvišji sloji pišejo na kožo tudi vodenje tega sveta, v katerem živimo. (sedaj vidno zelo nezadovoljen.) Seveda se strinjam, da je denar sveta vladar in da trenutno ni alternativne rešitve za materializem. Govoril pa sem o nečem drugem. Enačenje materialne blaginje s srečo je enako zgrešeno, kot bi bilo ustvarjanje kastnega sistema kot nove družbene ureditve. Ljudem je potrebno dati priložnost. Ne le ene, mnogo jih potrebujejo! Med seboj se tako razlikujemo, da bi bilo enako obravnavanje slehernega posameznika zelo zgrešeno. Nekateri potrebujejo več spodbude, drugi so bolj samoiniciativni. Seveda niso vsi rojeni za vodje. Tisti pa, ki imajo ta potencial, ga morajo odkriti, razviti in pri tem ne smejo pozabiti na nekaj temeljnih človeških vrednot, ki bo morale biti gonilo vsakega družbenega sistema.

(V prostor neslišno vstopi Gerald, nihče ga ne opazi, le občinstvo.)

Žal je tako, da človek hitro podleže pohlepu in napuhu. Vas o tem vaš Mojster Indije ni nič podučil ali ga niste želeli poslušati? Čeprav je bogat v žepu, mora človek vedno opominjati samega sebe, od kod izhaja. Vsi se rodimo goli in takšni tudi umremo. Z vsemi temi velikimi imeni in znamkami, bogastvom je človek zelo reven, če nima razvite srčne kulture. In človeštvu tega manjka. Manjka mu volje, da bi to razvil. Nikakor pa to ne pomeni, da se mislim odreči udobju, v katerem živim. Nasprotno.

© Matej Pollick
Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

Sprejemam ga hvaležno, saj se zavedam, da sem svoje gradove zgradil s trdim delom in na pošten način. Na to sem lahko ponosen. In v tem je moje dostojanstvo. To me dela bogatega, ne materialna blaginja mojega življenja.

GERALD: Amen! (Greta je zrla vanj z odprtimi usti. Le mladi japi se mu je široko nasmehnil, vstal in mu podal roko.)

JAPI: Vi pa ste?

GERALD: Jaz sem pa Gerald Von Dick, me veseli. (Pri tem se prikloni tudi damam v prostoru. Nato stopi do Grete, vzame njeno roko in jo na kratko poljubi.)

8. DEJANJE

Kraj dogajanja: enako kot v 7. dejanju

JANUŠKA (se nagne k Ani): Kaj res nisi vedela? Gerald je Gretin bivši ljubimec. Spoznala sta se na nekem banketu in se zaljubila na prvi pogled. Z njim je preživela eno noč in ga nikdar več videla. Vsake tri mesece ali tako ji je pisal pismo. V svojih pisanjih ji je pripovedoval o tem, kje potuje, bil je namreč dopisnik za magazin o ljubezni ESZ (*Eine Schnöne Zeit*), o ljubicah, ki jih je pripeljal v posteljo, in vedno znova je pisal dolge romane o tem, kako lepo bi jo bilo videti, saj je ne more pozabiti. Greta mu v vseh letih ni odpisala na niti eno pismo in ob upokojitvi se je odločil, da sledi svojemu srcu.

© Matej Pollick
Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

ANA (vzhičeno): Človek ne bi mogel želeti več kot pristne in iskrene ljubezni, ki ne usahne. V njej je vsa modrost življenja.

BIOTEHNIČARKA (pove z zanosom): Dandanes v to verjamejo le še pripadniki Hare Krišna in podobni. Edina stvar, ki je danes pomembna, je moč. Kdor ima moč, ima tudi materialno blaginjo, je srečen in zadovoljen. Prav tako ima dovolj samozavesti, dobro hrbtenico, da lahko polno uživa tudi v romantičnih razmerjih.

GERALD (se obrne proti Biotehničarki): Govorite, kot da so vsi ostali slabiči. Še več, gospa, vi trdite, da je romanca povsem sekundarnega pomena in da je vedno razdrobljena na več razmerij. In to se vam zdi nekaj popolnoma naravnega!

JAPI: Točno takšnile, kot ste vi, bodo uničili ta svet. Oziroma so ga že! Kje so meje morale? Jih ni. Izbrisane so se pometle z ostalimi smetmi in ostali smo brezdušni in brezverni. V kaj torej polagamo svoje upe? V prihodnost brez pravih vrednot, ko nam je malo mar, če pljuvamo po ulici, se brezobzirno prerivamo v vrstah za gledališke predstave in tako dalje? To je naša prihodnost? Mar ni to znak anarhije? Mar ni to konec humanosti?

JANUŠKA IN ANA (v en glas, prikimujeta, medtem iščeta Gretin pogled, vendar ta strmi v mizo, ne vedoč, kam bi gledala): Točno tako!

JANUŠKA: Ampak humanost je mogoče doseči le tako, da se raja umakne pravim vodjem, tako kot že leta in leta razlaga Greta. Odličneži in prostaki. To je naša prihodnost.

(Mlademu japiju vidno prekipi, vendar ostane tiho. Gerald se dvigne s stola).

GERALD: In kam spadate vi, spoštovana?

GRETA: No, no. Če že, potem je ljubezni mogoče pripisati res močno, a minljivo vlogo. Ljubezen preide iz stanja zaljubljenosti v stanje odvisnosti in posledične vegetacije. To brezpomensko sobivanje nima nič skupnega s tem, kar človek čuti, ko se zaljubi.

© Matej Pollick
Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

Ljubezen je zapeljiva kot mavrica, a je kratkotrajna. Kar partnerja razvijeta iz nje, je sobivanje, partnerstvo oziroma sopotništvo do kraja. V tem je čar našega potovanja skozi življenje. Menda je veliko takšnih, ki se odločijo za samsko življenje. Priznam pa, da je mnogo težje skozi težave broditi sam kot z nekom, ki ti je v oporo. A časi se spreminjajo, dragi moji. Danes so ljudje preveč zaposleni. To vidimo vsak dan na ulici. Ljudje hitijo, bežijo k svojim dnevnim opravilom. Pri tem se ne dajo motiti. Nikakor! Od tod ta *new age* način življenja, ljubljenja in odsotnosti globine srčne kulture. (Greta je bruhala besede. Še sama ni vedela od kod. Ko se je zavedla, da postaja sentimentalna, je naenkrat občutila tudi, kako osamljena je bila vsa ta leta s Frankom. A to je hitro odmislila. Gostiteljica ne sme nikoli biti slabe volje.) Kakorkoli že. O teh stvareh nima smisla razpravljati. Te debate so povsem neplodne. Kakor si človek postelje, tako bo spal.

(Gerald si nalije kavo, vmes premišljuje o Gretinih besedah. Mladi japi bi še kaj pametnega povedal, a je preveč utrujen od dneva, da bi se trudil. Misli si, da se je zopet znašel med ljudmi brez posluha; to se mu je zadnje čase dogajalo precej pogosto. Januška in Ana si nista drznili več pripominjati; želeli sta potolažiti očitno vznemirjeno Greto. Le biotehničarka je dovolj pri sebi, da je nadaljevala z besedičenjem.)

BIOTEHNIČARKA: Ezoterika je *passé*! Ljudje so končno odkrili, da jih nikamor ne bo pripeljalo neko mlatenje prazne slame o dušah pa ne vem čem še! Srčna kultura, pa kaj še! Danes je treba trdo delati. Red in disciplina sta edina motiva, zaradi katerih še svet stoji. Kaj pa je človek že ustvaril z meditiranjem in sedenjem na riti v čudnih položajih ter klicanjem nekih mojstrov? Mar na tem temelji proizvodnja domačih uspešnih podjetij? Firme bi propadle, če bi vsi samo meditirali. Treba je delati! In to bolj kot kdajkoli poprej. Le gospodarski uspeh nas lahko reši lastne pogube. Če bi ljudje čakali, da bodo politiki ustvarili boljšo prihodnost, bi čakali zaman. Nekega dne sem se lotila branja neke tovrstne literature o boljšem življenju in ezoteričnih idejah o tem, da smo vsi že popolni in da moramo le dozoreti, da bi zaživeli v tej čudovitost. Ja pa kakšno sranje, lepo vas prosim! Kaj sem hotela povedati?

(BIotehničarka utihne. Začudeno gleda v ljudi, kot bi pozabila, kaj sploh tam počne.)

© Matej Pollick
Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

GRETA (proti občinstvu): Menda ni blazna?! Še tega bi se manjkalo! Namesto da bi razpravljali o zadnji izvedbi Turandota … Do obisti pokvarjen večer.

BIOTEHNIČARKA: No, skratka, nikakor ne morem več poslušati teh bedarij. Odhajam!

(Ostali gostje so si tiho oddahnili. Le kako je lahko Greta povabila takšno strašilo, ki ni imelo niti toliko občutka za diplomacijo, da bi se vzdržalo krčevitih komentarjev na tako zelo osebni ravni.)

GERALD: Lep večer! (Gerald ji poljubi roko, Greta ji pomaha v slovo in biotehničarka za seboj zaloputne vrata.)

GERALD: Kako vznemirljiv večer, kajne? Prav vesel sem, da sem takole nepričakovano prišel na obisk, Greta.

(Gerald se topi ob pogledu na prelestno gospo. Čokoladne globočine v njenih očeh ni mogel pozabiti. Nobena je ni prekašala v postelji, nobena!)

GRETA: Prestavimo se v salon, dragi moji. Bolj udobno se bomo lahko pogovarjali.

(Komorni zbor počasi vstaja od jedilne mize in njegovi člani eden za drugim premišljujejo, kako bi se izmuznili in predčasno zapustili večerjo. Nelagodno jim je, saj niso vajeni takšnih pogovorov. Raje bi se pogovarjali o stvareh, ki so jim bile skupne. Za visoke goste bi se spodobilo govoriti o denarju, o gospodarski krizi, ki je pustošila po Evropi, o kulturnih dogodkih, o čem bolj sproščujočem. Tako pa so vsi skupaj pristali v neki praznini, iz katere se niso znali izvleči. Nad njihovimi srci je zavladala senca malodušja in neizpolnjenosti. Besede o revščini, zevajoči kot črna luknja v srčni kulturi človeštva, so ostajale v zraku kot vonj po postanem. Greta je medtem stopila na hodnik in trikrat udarila po gongu. Vmes kliče Žafraniko.)

© Matej Pollick
Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

ŽAFRANIKA: Sveta pomagalka, kaj točno pomenijo trije gongi?! Ni se še pripetilo, da bi gong zadonel trikrat.

(Žafranika vstane s pručke, na kateri je čepela v kleti in čakala na poziv, da je večerje konec.)

ŽAFRANIKA: Želite, gospa?

GRETA (šepeta in vmes ustvarja grimase prezira in jeze. Njen obraz je naguban kot Julijske Alpe): Vaša eleganca, prekleto! Kaj si ne moreš zapomniti ničesar, niče kubansko?!

ŽAFRANIKA: Vaša eleganca, gospa, ste me klicali?

GRETA: Seveda sem te klicala, presnet nazaj. Poslušaj, ničvredno bitje. Pripravi posteljo v sobi za goste. Velecenjeni gospod Von Dick iz Nemčije, družinski prijatelj bo prespal nocoj pri nas.

(Žafranika prikimava)

GRETA: In ne kaži mi tega nesrečnega obraza, ker te niti pogledala več ne bom, če se boš tako obnašala. Si slišala?

PREOSTALI GOSTJE (še vedno v salonu, preden zapustijo oder, obrnjeni proti občinstvu) **in GLAS SLABE VESTI**: Ali ne zaslužim več kot to, da sem pod nadzorom nekih manipulatorjev, ki se kot podgane vlačijo po dezinficiranih kleteh, si ga mečejo na roke ob bogve čem (verjetno mačkih, ker vse ostalo bi se še njim samim verjetno zdelo nagnusno), se tepejo, ližejo, serjejo drug po drugem …? Vandalizem človeštva. Zveri, ki se koljejo med seboj, a ne več z orožjem. To dandanes ni več moderno. Vojne so za prazne ljudi brez domišljije. Uporabiš jezik, je bolj ekonomično. Razviti človek namreč prime za orožje šele, ko je njegovo življenje resno ogroženo.

(Greta in Žafranika se prikažeta na odru)

© Matej Pollick
Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

GRETA: Vsi so odšli. Vsi!

ŽAFRANIKA: Pa ravno sedaj, ko ste trikrat zadongali!

GRETA: Prekleto! Cel večer je šel po zlu. Na družbeni lestvici bom propadla, nula bom, nula!

ŽAFRANIKA: Ne skrbite, gospa, saj veste, da ste odlična gostiteljica. Vsi se radi vračajo.

(Greta premišljuje, vidno pretresena.)

GRETA: Pospravimo. Dovolj sem imela stresa za danes.

9. DEJANJE

Kraj dogajanja: Spalnica za goste. Gerald sedi v pižami na kavču in bere knjigo.

(Greta vstopi v spalnico brez trkanja, oblečena v oblačila, ki jih je nosila ves večer.)

GRETA: Prišel si, videl in zmagal. Kakšen je namen vsega tega, tvojega obiska na mojem domu? Po vseh teh letih? Po vseh tvojih pismih? Sem ti kdaj odgovorila? Nikdar! Pa veš, zakaj? Ker si me pustil kot smet. Imel si me za eno noč. Nobena ženska, ki da kaj nase, ni muha enodnevnica. Jaz sem naivno verjela tvojim sladkim obljubam.

GERALD (razburjeno, s povišanim tonom glasu): Kakšnim obljubam, ljuba Greta? Strastno sva se zaljubila. Na prvi pogled, če se spomniš?! Od tebe sem sedaj pričakoval ljubezen, vsaj naklonjenost. Delila sva trenutke drug z drugim in bilo je

© Matej Pollick
Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

čudovito. Nikdar nisem občutil ničesar podobnega. Vse življenje sem iskal takšne občutke, a jih nisem več nikoli doživel. Bilo je enkrat samkrat in bilo je enkratno. Zato sem ti pisal vsa tista pisma. Moral sem ti povedati, da si bila vedno samo ti. Vedno center mojega življenja, vselej le ti.

GRETA: Oh, ljubi Gerald, jaz sem poročena ženska. Zvesta žena, nikdar mati. Vse se je podredilo moževi karieri. Vselej sem igrala zadovoljno in srečno žensko, ki ima vse na svetu, karkoli si poželi. Prijatelje na visokih položajih, ogromno premoženje, vplivnega moža, moč, a vedno sem bila tako osamljena. Čakala sem vikende, ko se je mož vrnil. Ob petkih popoldan sem pripravljala posteljo in oblačila, ki jih bom nosila v soboto in nedeljo. Morala sem biti opažena. Mož bi me moral opaziti, me upoštevati. A sem bila vedno privesek, nekaj kar mora biti tam, na svojem mestu. Bila sem objekt in tega si nisem zaslužila. Ko sem spoznala tebe, pa čeprav sva bila skupaj le nekaj ur, kaj je to proti večnosti, takrat se je vse zasvetilo v drugačni luči. Življenje je imelo smisel, ljubezen se je vrnila v moje srce, bila sem lahko znova ženska, morda bi lahko bila tudi prava sopotnica, a nisem dobila niti priložnosti. Bila je le ena noč, v kateri sva se dobro prepotila. Nič drugega ni bilo, kajne? Saj si vendar odšel. Zjutraj sem se zbudila med zmečkanimi rjuhami in vohala vonj po tebi. Po odhajajočem moškem, ki ga nikdar ne bom imela. Potem pa se pojaviš, kar iznenada, po dvajsetih letih. Pričakuješ nemogoče stvari! Stara sem, želim si le mirnega življenja, malo začimb s kulturnimi dogodki, potovanji, ampak nič drugega. Nič pompoznega več. Za ljubezen je tako ali tako prepozno, dragi Gerald. (Po licu ji priteče solza. Greta vzame robec in si elegantno obriše solzo. En čustven izpad preveč.)

GERALD: Nikdar ni prepozno, ljuba. Nikdar! Pisal sem ti, a nikdar nisem prejel odgovora.

GRETA: Kaj si pričakoval? Sploh veš, kako sem trpela, prekleto?

GERALD: Nikdar nisi povedala, da si tako resno jemala tisto noč. Pa saj tudi jaz nisem nikdar pisal, da si bila le za eno noč. Vedno sem napisal, kako rad te imam, pa čeprav poznam le košček tebe. A tisti košček mi je bil tako neznansko všeč, da sem bil prepričan, da je vse ostalo še lepše. In če sem se moral zadovoljiti z drugimi, sem to

© Matej Pollick
Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

počel iz spoštovanja do tvojega zakona, do tvojega moža in življenja, ki si ga izbrala. To sem bil dolžan storiti. Človek mora včasih pozabiti nase, na svoje želje in potrebe. Mora se podrediti usodi življenja. Včasih mu vesolje ustreže, spet drugič ne.

(Gerald stegne roko proti njej, a se Greta obrne stran. Medla luč je svetila v sobi in mrzel veter je zapihal ter zanihal svilene bele zavese, da je na zloščenem parketu zasijal odsev lune. Greta strmi v tla. V njej narašča jeza in najraje bi začela vreščati, pa ne more. Preveč je bilo žalosti v njej, da bi zmogla kričati. Preveč živo je bilo trpljenje, ko se je spominjala tistih dni, da bi lahko sploh …)

GRETA: Veš, namenoma ti nisem odpisovala.

GERALD: Zakaj? Ko bi mi vsaj! Toliko stvari bi bilo lažjih v najinih življenjih!

GRETA: Poslušaj me, prekleto. Nikdar me nisi poslušal. Četudi nisem pisala, bi me lahko vsaj slišal skozi moj molk. Si kdaj pomislil, zakaj nimava s Frankom nobenega otroka?

GERALD: Seveda sem. Kariera, kajne? Takšen življenjski stil imajo pomembneži. Raje brez kot z otrokom, ki bi ga vzgajale neke deklice s Kube.

GRETA: Ni res. Sploh pa bi Žafraniki lahko zaupala vzgojo kateregakoli otroka, sploh pa svojega. Dobra ženska je po srcu. Malce neumna, a dobrohotna. Vedno sem mislila, da sem neplodna. Nikdar mi ni uspelo zanositi in vselej sem krivila sebe. Dokler nisem s teboj preživela tiste noči. In takrat se je moj ciklus ustavil. Zanosila sem. Ampak otroka sem se vendar morala znebiti. Kako bi sicer izgledalo vse skupaj? Prekleto! Živo se spomnim tistega dne. Čutila sem ga že v sebi. Lahko sem čutila, da otrok raste, a kaj drugega mi ni preostalo. Frank bi me ubil, če bi izvedel. Morala sem splaviti. In ko sem to naredila, sem se počutila usrano. Kot najbolj prostaški človek sem se znebila zarodka in mu odrekla pravico do življenja.

© Matej Pollick
Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

(Gerald je poslušal z odprtimi usti. Njegov obraz je bil izmaličen od groze in sramu, ki sta ga prevzela. Ne ve, kaj naj reče. Greta stoji sredi spalnice za goste in joče. Samo sebe objema in ne želi, da bi se je kdorkoli dotaknil.)

GERALD: Oprosti, Greta. Nisem vedel, da je bilo tako.

GRETA: Pa je bilo, prekleto! Pa je bilo … –

10. DEJANJE

Kraj dogajanja: enako kot v 9. dejanju

(Greta se prebudi v prazni postelji sobe za goste. Gerald sedi na kavču ob postelji in jo opazuje. Dolgo ne reče ničesar.)

GERALD: Lepo sva se imela sinoči. Vem, da se ne spomniš ničesar. Preveč sva spila, a obujanje spominov je bilo fantastično. Želel sem se le opravičiti za vse. Vso noč sem premišljeval o tej norosti, svoji nori ideji o prvi ljubezni, ki sem jo resnično začutil v srcu. In včeraj je bilo vse tako čudno. Spoznal sem, da sem vdrl v tvoje življenje brez kakršnekoli pravice. Oprosti. Takole se je zgodilo. In tudi to se mi bo še vrnilo, kot se v življenju vračajo dobre in slabe stvari. Karma.

© Matej Pollick
Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

(Greta ne zmore izreči niti besede. Solze ji tečejo po licih. Znova bo ostala sama. Vse življenje jo že zapuščajo ljudje. Človek vedno ostane sam. Na koncu si le sam s seboj, premišljuje, in morda je to moj neskončni nauk, ki se ga še nisem dobro naučila. Prekleto!)

GERALD: Šel bom.

(Gerald v desnici drži majhno potovalko, Greta skuša pogledati, katere znamke je, pa se še vedno ne more premakniti. On jo poljubi na čelo in brez besed odkoraka. Za seboj pusti odprta vrata. Vedel je, da bo kričala na Žafraniko, ko bo stopil iz hiše. Odide, ne da bi se ozrl.)

GLAS SLABE VESTI: Greta se je odločala, kaj ji je storiti. Imela je več možnosti, a hkrati je bila neznansko utrujena od življenja. Vse skupaj je bilo eno samo životarjenje, je ugotavljala. Pretekli večer je vehementno govorila o modrostih starih indijskih gurujev in se spominjala iskanja miru v srcu, sreče v življenju. In kje je pristala? Prvikrat se je zavedla, kako prazno življenje je živela. Na prvi pogled je bilo vse popolno, vse do potankosti načrtovano in odlično izvedeno. Vse velike besede, misli in začrtani cilji so sledili ideji družbe, v kateri je živela ves ta čas. Morala je biti uspešna ženska, ki sledi moževi karieri in ki je popularna, vedno v skladu s trendi, vedno v koraku s časom. In kam jo je to pripeljalo, se je spraševala tistega jutra Greta, osamelec na Prulah, ki je svoj gnev znašala nad svojo služinčadjo, ki je niti ni potrebovala. Sreča je v nematerialnih stvareh, se je spominjala besed mladega japija. Kje je tisti zanos po spreminjanju sveta na bolje, se je spraševala. Kam so izginile ideje o enakosti vseh ljudi na tem majhnem planetu?

GRETA (naenkrat zavpije iz postelje in vmes oblači svojo svileno haljo. Odstre zavese in od močnega dopoldanskega sonca si mora zatisniti oči.): Žafranika!

ŽAFRANIKA: Sem že tu, gospa! Kaj bi želeli za zajtrk poleg kave? Navsezgodaj sem odhitela v pekarno po francoske rogljičke, če bi jih gospa želeli pojesti, in včeraj sem prinesla tudi drenuljino marmelado. Bo to zadostovalo?

© Matej Pollick
Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

GRETA: Seveda bo! Kot vselej si tudi tokrat odlično opravila svoje delo!

(Greta se ji nasmehne in jo potreplja po ramenu. Ta od osuplosti odpre usta, ne da bi bila sposobna kaj reči. Trenutek tišine je bil neprijeten za obe.)

ŽAFRANIKA: Ne boste zajtrkovali, gospa?

GRETA: Sedi tukaj za trenutek.

(Greta podrgne z dlanjo po postelji. Žafranika se usede in prekriža roke. Čaka. Saj ni ničesar storila, ali pač, se je spraševala.)

GRETA: Jutri potuješ, zato sem ti pripravila prtljago. Šla boš domov, na Kubo. Kupila sem ti povratno vozovnico, za vsak slučaj. Morda se boš vrnila. Ne bom pa jezna, če nikdar več ne prideš nazaj. To si zapomni. Resno mislim!

ŽAFRANIKA: Kaj? Kako to mislite? Me hecate? Gospa! Na Kubo?! Saj nimam denarja. Kako …?

GRETA: Ne skrbi. Vse je plačano. Ničesar mi nisi dolžna.

ŽAFRANIKA: Ampak, gospa …

GRETA: Šššš! Jutri odpotuješ, pojutrišnjem boš že s svojo družino.

ŽAFRANIKA: Gospa, ne vem, kaj naj rečem.

GRETA: Ničesar ni treba reči. Sprejmi to kot moje zahvalo za vse, kar si storila za nas.

GLAS SLABE VESTI: Ko se zazrem v svoje srce, vidim najlepše bitje na tem svetu. Povezan sem z najčistejšo energijo tega vesolja in v meni je vse čisto, kot bi bilo oprano s persilom. Potem se premaknem v stanje lebdenja, kjer lebdim nad vsemi

© Matej Pollick
Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

mesti in občudujem ljudi. Veličastni so v svoji dobroti in ljubezni drug do drugega. Svet prežema čisto nova vrsta svetlobe, ki izžareva iz src vseh nas. Dojeli smo, da je to prava pot, in ne predajamo se več temnim silam podzemlja. Stremimo k najčistejšemu, prvinskemu in neomadeževanemu.

11. DEJANJE

Kraj dogajanja: enako kot v 7. dejanju

FRANK (proti občinstvu): Čudno je videti, kako lahkotno se ljudje v tej državi sprehajajo v službo. Naj bo dež, sonce, sneg ali veter, nič ne ustavi majhnega človeka pri tem, da si vzame čas za sprehajanje po cesti. Včeraj mi je Greta, ki se je s svojim električnim kolesom peljala do centra…

GRETA (proti občinstvu): Pri nas smo visoko ekološko ozaveščeni in vozimo hibridna vozila ter imamo vsi kolesa na električni pogon.

FRANK (proti občinstvu): Skratka, včeraj mi je omenila, da je na ulici mnogo več ljudi kot po navadi. Med poletnimi meseci je logično, da je na cestah manj ljudi, saj se po slovenski navadi družine odpravijo na enomesečne počitnice v obmorske kraje. Kot

© Matej Pollick
Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

mi pravijo, je to v zadnjih letih predvsem slovenska obala, saj je cenejša. Tisti, ki si ne morejo privoščiti hotela, baje hodijo v kampe.

GRETA: Natanko tako. Na primer tisti kamp v Luciji, nedaleč od katerega so sedaj uredili čudovito arhitekturno presežno sprehajalno pot v Sečo, tisti kamp naj bi bil eksempl poživinjenega obnašanja. Ljudje se vlačijo po umazanih skupinskih straniščih in podobno, kot bi izgubili nadzor nad seboj. Dostop do takšnih zbirališč bi morali omejiti na plebejski del prebivalstva.

FRANK: No, roko na srce, dostojen človek tja ne bi stopil. Res pa je, da je današnja družba zelo nagnjena k ekscentrizmu in raznoraznim družbeno nesprejemljivim in tudi nekoristnim izpadom. Zavoljo tega bi bilo potrebno regulirati, kdaj in kako je mogoče ohraniti tovrstna zbirališča, podganje vasi jim pravimo pri nas, in jih absolutno izolirati, da ne bi prihajalo do emisij in negativnega vpliva na preostalo družbo.

GRETA: Ne glede na to pa se je v mesecu septembru kmalu pokazalo, da so ljudje primorani znova hoditi v službo, saj jim je zmanjkalo dopustniških dni, prav tako pa so ostali brez denarja. Raje bodo zato delali nadure v službah.

FRANK: Ja, bog ne daj, da jim jih kdo izplačuje, saj je delovna storilnost v tej državi izredno nizka - in upali na dobro izplačilo. Tako je pri enem od mojih prijateljev nek delavec po pol četrti popoldne sedel na stranišču s prenosnim računalnikom v naročju in igral igrice ter si tako nabiral nadure.

GRETA: Pri nas seveda to ne bi bilo mogoče - v hiši imamo že na vhodih za toaleteo vgrajene čitalnike kartic, tako da Žafranika in preostala služinčad lahko vedno ve, kdaj je v prekršku, jaz pa se lahko ravnam po pravilniku Sopporettijevih o izvajanju postopkov v primeru prekrška.

FRANK: Ob tem se spomnim ene od mojih poslovnih poti, in sicer obiska proizvodne hale neke tekstilne tovarne na Kitajskem. Daleč naokrog ni bilo ničesar, obstajala je le delovna vas, kjer so delavci te firme spali, jedli, živeli skratka. Delo je bilo za kitajske razmere dobro plačano, a vendar so bili vsi z jeklenimi verigami priklenjeni za svoj

© Matej Pollick
Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

delovni prostor, kjer so morali šivati, rezati, skratka izdelovati končni izdelek, uniforme za neko mornarico. Žal se ne spomnim, za katero mornarico, a zagotovo ni bila kakšna fina, kot je na primer Kraljeva mornarica. In ti ljudje se niso prav nič pritoževali, ko so morali delati priklenjeni na delovno napravo. Nasprotno, bili so veseli, da so imeli kje sedeti in kaj početi, saj bi sicer cele dneve morali sedeti doma v brezdelju in finančnih stiskah. Edini problem, ki sem ga jaz videl pri tem, so bile nujne človeške fizične potrebe, a iznajdljivi Kitajci so seveda tudi to rešili s plastičnimi priveski, prilagojenimi spolu in potrebi sami. Edini problem, ki bi ga preostanek sveta videl pri takšnem načinu dela, bi bilo seveda tako imenovano kratenje človekovih pravic in podobno. Te stvari, resnici na ljubo, v današnjem času niso več pomembne. Če človek ve, s kakšnim namenom dela, in če ve, da je za to dostojno plačan in da je od tega odvisno njegovo preživetje, potem se ne govori več o človekovih pravicah, temveč le o meri časti in samospoštovanja, ki jih je pripravljen zagovarjati (ali požreti njihov pomanjkanje),

GRETA: V časih, ko se poudarja pomanjkanje delovne sile, lakota povsod po svetu, revščina, brezposelnost, zaostajanje gospodarske rasti, obenem pa tudi ezoterično odkrivanje novih svetov in napovedovanje svetovnih vojn, renesanse človeštva in podobnih bedarij, je nujno poskrbeti za svojo rit. Lene riti, ki sem jim priča na cesti zjutraj, v prometnih konicah in ob urah, ko bi se ljudem mudilo v službo, saj bi sicer lahko bila ogrožena njihova eksistenca, odražajo samo to, da je narodu zmanjkalo volje do življenja. Ker mislijo, da so samo marionete, ki jih izsiljuje vladajoča oblast! Vsak ima možnost izseliti se iz te države. Manj ko bo lenuhov, bolje bo za državo in preostalo prebivalstvo. Premislite o naslednjem fascinantnem reku: Iz vsake krize bomo prišli še bogatejši. Ta rek govori o materialnem bogastvu, torej denarju, in o izkušnjah. Morate pa priznati, da so le odličneži sposobni takšnega uvida, prostaki pač ne.

FRANK: Nam je jasno, da sveta ne moremo spreminjati čez noč, čeprav se preprostemu smrtniku morda zdi, da bo elita vedno vladala temu svetu s čarobno paličico. Ni je logike, po kateri bi pošten človek kar čez noč prišel do nepredstavljivega premoženja. To je mogoče le s trdim delom, predanostjo, poštenostjo, visoko moralno in etično držo ter dobro genetiko izbranih generacij rodbin, ki dandanes pravično vladajo temu svetu. Kdor se temu zoperstavlja, pljuva le v lastno skledo. Jasno je, da

© Matej Pollick
Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.

so odličneži vedno bili le tisti, ki so svet vodili k svetlobi, in nič drugače tudi ne bo ostalo. Preživeli so vse vojne, lakote, kuge, spremembe vladarjev in verskih pohodov ter vonj. To našo družino navdaja z upanjem, iskrenim upanjem, da bomo nekega dne le lahko mirne duše stopili na ulice in pred seboj vedno ugledali zanesenjake, ki s strastjo in veseljem objemajo življenje, ker ga znajo uživati in ker znajo to ceniti.

GRETA: Naša Žafranika sicer nima potenciala, da bi bila kaj več od sužnje, ampak se je navzela našega razmišljanja. Čeprav ji kdaj pa kdaj šine v glavo, da je premalo plačana, ob predložitvi rezultatov njenega dela vedno prizna, da je trideset centov na dan več kot pravično plačilo za slabo opravljene naloge služkinje. Zato se ne pritožuje več, da mora spati v kleti na Mju-mjujevi stari preprogi, niti da mesece, ko sva s Frankom odsotna, enkrat letno preživi v zavetišču za male živali (njeno bivanje je brezplačno, saj čisti kletke živali in ima tudi hotel korist od takšnega dogovora). Vsi smo srečni in zadovoljni. Žafranika je nedavno priznala, da bi brez dela nemara umrla. S trdim delom in predanostjo Sopporettijevim pa je, po njenih besedah, spoznala, kako polno je lahko življenje, četudi je popolnoma prazno. Namreč, čeprav jo je njen Pedro zapustil sredi koprskega pristanišča ali kako je že bilo, je našla srečo v naši sredi. Mi priznavamo, da je prostakinja, in ji to tudi jasno povemo. Ona na to odvrne, da ji je v čast, da se uči od najimenitejših. In mi v naši neskončni dobroti temu rade volje ustrežemo, saj vemo, da vsako majhno dobro dejanje pripomore k boljšemu svetu in lepši prihodnosti.

KONEC

© Matej Pollick
Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedana.